102de VERGADERING. — 26 JUNI 1912.

Mededeeling van ingekomen stukken.

102de VERGADERING.

VERGADERING VAN WOENSDAG 26 JUNI 1912.

(BIJEENROEPINGSUUR 11 VOORMIDDAG.)

Ingekomen: 1°. berichten van leden; 2°. een Koninklijk besluit; 3°. Regeeringsbescheiden; 4°. een verzoekschrift; 5°. verklaringen van adhaesie aan een adres; 6°. drukwerken. — Verslagen uitgebracht over wetsontwerpen. — Behandeling van de wetsontwerpen tot regeling van de Arbeidersziekteverzekering; voortzetting van de beraadslaging over de Radenwet. — Nog ingekomen: berichten van leden. — Verslag uitgebracht over een wetsontwerp. — Regeling van werkzaamheden. — Nog ingekomen: een voorstel tot wijziging van het Reglement van Orde. — Verslagen uitgebracht over Regeeringsinlichtingen.

Voorzitter: de heer **van Bylandt.**

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 89 leden, te weten de heeren:

Bos, van Doorn, van Asch van Wijck, Goeman Borgesius, de Savornin Lohman, Pollema, Duynstee, Loeff, van de Velde, ter Laan, van Veen, Duymaer van Twist, de Visser, Snoeck Henkemans, Brummelkamp, van Lennep, Ankerman, Koolen, van Dedem, Fleskens, Arts, van Wassenaer van Catwijck, Passtoors, Schimmelpenninck, van der Molen, Rutgers, de Klerk, van Nispen tot Sevenaer (Rheden), van Hoogstraten, Ruys de Beerenbrouck, van Wijnbergen, de Vlugt, Janssen, Middelberg, Beckers, Jansen (den Haag), Bolsius, Bogaardt, Vliegen, Scheurer, van Lynden van Sandenburg, Heemskerk, Duys, Schaper, Patijn, Troelstra, Blum, Teenstra, van Foreest, Elhorst, Fruytier, Eland, Verhey, van der Borch van Verwolde, de Wijkerslooth de Weerdesteyn, Helsdingen, de Beaufort, Nolens, van Vliet, van der Voort van Zijp, Aalberse, de Jong (Hoorn), van Nispen tot Sevenaer (Nijmegen), de Jongh (Rotterdam), de Geer, Oosterbaan, Hugenholtz, Smidt, van den Berch van Heemstede, Marchant, de Monté verLoren, van Vuuren, Drucker, Dolk, van Sasse van Ysselt, Roodhuyzen, Tydeman, Smeenge, Roessingh, Limburg, Thomson, van Best, Hubrecht, de Kanter, Kuyper, van Idsinga, de Ram, van Karnebeek,

en de heer Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel.

De notulen van het verhandelde in de vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

De **Voorzitter:** Ik deel aan de Vergadering mede:

A. dat zijn ingekomen:

1°. berichten van leden, die verhinderd zijn de vergadering bij te wonen: van den heer van Wichen, wegens ambtsbezigheden, althans vóór den middag; van den heer Rink, wegens verplichte uitstedigheid; van den heer van Hamel, wegens ambtsbezigheden.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen;

2°. een Koninklijk besluit van 19 Juni 1912 n°. 62, houdende benoeming, met ingang van 1 Juli 1912, van den heer mr. H. Hesse, raadsheer in het gerechtshof te Arnhem, tot raadsheer in den Hoogen Raad der Nederlanden.

Dit stuk wordt voor kennisgeving aangenomen;

3°. eene missive van den Minister van Koloniën, ten geleide van een nadere Nota van inlichtingen naar aanleiding van het Verslag, uitgebracht door de Commissie in wier handen is gesteld het adres van den korporaal-schrijver bij het leger in Nederlandsch-Indië A. Will.

Deze Nota zal worden gesteld in handen van de Commissie, benoemd voor het onderzoek van de vroeger gezonden inlichtingen omtrent genoemd adres;

4°. een verzoekschrift van Poetri Sohoe, weduwe van Soetan Marekan galar Soetan Larangan, in leven gepensionneerd panghoeloe van wijk VI, te Padang, houdende verzoek om onderstand.

Dit adres is als ongezegeld ter zijde gelegd;

5°. verklaringen van adhaesie aan het adres van de Kamer van koophandel en fabrieken te Arnhem, in zake toepassing der Ongevallenwet, van:

de Kamer van koophandel en fabrieken te Nijkerk en te Assen.

Deze stukken worden voor kennisgeving aangenomen;

6°. de volgende drukwerken:

van den secretaris, namens de Kamer van koophandel en nijverheid te Soerabaja, het jaarverslag dier Kamer over 1911; en

van A. J. da Costa, te Amsterdam, een brochure „Straf- en Tuchtmiddel, door mr. A. de Graaf".

Deze drukwerken zullen worden geplaatst in de boekerij der Kamer.

B. dat de verslagen gereed zijn van de Commissiën van Rapporteurs voor de wetsontwerpen:

toekenning van een renteloos voorschot uit 's Rijks schatkist ten behoeve van den aanleg en het in exploitatie brengen van een spoorweg van Hontenisse naar de Belgische grens in de richting van Moerbeke. (Wijziging van de wet van 24 Juli 1908 (*Staatsblad* n°. 247);

toekenning van een renteloos voorschot uit 's Rijks schatkist ten behoeve van den aanleg en het in exploitatie brengen van spoorweglijnen van IJzendijke over Sas van Gent naar Drie Schouwen, van Hoofdplaat naar Pyramide, van Philippine over Terneuzen naar Zaamslag en van Sas van Gent naar de Belgische grens in de richting van Selzaete (272);

wijziging van de begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1912 (257);

bekrachtiging van een ruiling van tot het Kroondomein behoorenden grond onder Geertruidenberg tegen grond aldaar van J. H. C. M. Allard (277); en

(Voorzitter c. a.)

goedkeuring eener overeenkomst met de gemeente Delft in zake ruiling van terreinen en aanleg van straten met rioleeringen, enz. (279).

Deze verslagen zullen worden gedrukt en rondgedeeld, voor zoover dit nog niet is geschied.

Aan de orde is de behandeling van de wetsontwerpen tot **regeling van de arbeidersziekteverzekering (56).**

I. **Ontwerp-Radenwet.**

De **Voorzitter**: In de eerste plaats komt nu in behandeling het aangehouden amendement van den heer Patijn c. s. op **art. 3**, strekkende om na litera *i* te doen volgen een litera *j*, luidende:

„die in dienst is van een onderneming, waarbij de voorwaarden van uitkeering bij ziekte zijn geregeld of goedgekeurd bij of krachtens een wet of een algemeenen maatregel van bestuur, en die niet wettelijk verzekerd is tegen de gevolgen van ziekte." (Stuk n°. 40, I.)

Naar aanleiding van dit amendement heeft de Minister een Nota van Wijziging ingezonden, die reeds gedrukt en rondgedeeld is en waarbij voorgesteld wordt na het eerste lid in te voegen een nieuw lid, luidende:

„1*bis*. Onder arbeider wordt niet verstaan, hij, die, ofschoon voldoende aan de eischen, gesteld in het eerste lid, krachtens eene wettelijke bepaling niet wettelijk of verplicht verzekerd is voor eene uitkeering in geval van ziekte."

1*bis* wordt dan 1*ter*."

Wenscht de heer Minister het woord tot toelichting van deze wijziging?

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: Mijnheer de Voorzitter! Gisteren heb ik mij tusschen de beide zittingen beziggehouden met de overweging van de vraag, in hoeverre aan de bezwaren, die ik gisteren ontwikkelde tegen het amendement van den heer Patijn, door wijziging van dat amendement kon worden te gemoet gekomen. Tot mijn leedwezen kon ik niet geheel en al slagen, ook na bespreking met anderen, in een volkomen bevredigende oplossing van de zaak, maar ten einde te gemoet te komen aan het hoofdbezwaar van den geachten afgevaardigde, dat niet zoozeer gold de personen, die genoemd zijn in art. 16, eerste lid, als wel de personen, genoemd in art. 16, tweede lid, ben ik eindelijk gekomen tot de redactie, die op dit oogenblik voor de Kamer ligt.

Ik heb gemeend, nadat ik vernomen had dat de geachte afgevaardigde uit Zierikzee zich met een dergelijke wijziging tevreden kon stellen, dat het eenvoudiger was die redactie als wijziging in te dienen dan dat het eerst een amendement werd, dat dan door mij zou moeten worden overgenomen. De heeren, die misschien pas de wijziging gelezen hebben, mag ik wellicht opmerkzaam maken op de plaats van het woordje „niet", waar het den tweeden keer voorkomt.

De wijziging luidt:

„Na het eerste lid wordt ingevoegd:

1*bis*. Onder arbeider wordt niet verstaan, hij, die, ofschoon voldoende aan de eischen, gesteld in het eerste lid, krachtens eene wettelijke bepaling niet wettelijk of verplicht verzekerd is voor eene uitkeering in geval van ziekte.

1*bis* wordt 1*ter*."

Er moet dus een wettelijke bepaling zijn krachtens welke de man niet verzekerd is, een uitzondering dus. Ik geloof, dat de zaak zoo kan loopen.

De heer **Patijn**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den Minister voor zijn tegemoetkomende houding en zijn medewerking in deze. Het komt mij voor, dat de nieuwe redactie van het artikel ook slaat op de personen bedoeld in art. 16, eerste lid, maar ik laat dat in het midden. Met deze wijziging, hoe die dan ook moet worden opgevat, is in ieder geval mijn hoofdbezwaar ondervangen. Mitsdien trek ik mijn amendement in.

De **Voorzitter**: Aangezien het amendement is ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Ik verzoek thans de Commissie van Voorbereiding haar oordeel te zeggen over de Regeeringswijziging en over de amendementen.

De heer **Nolens**, voorzitter van de Commissie van Voorbereiding: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie vindt de thans door de Regeering aangebrachte wijziging aanbevelenswaardig. De meerderheid van de Commissie is tegen de aanneming van het eerste amendement-Patijn, betrekking hebbende op de personen, niet bij ondernemingen in dienst, inzonderheid de dienstboden.

Dezelfde meerderheid kan niet aanraden de aanneming van het tweede amendement, nl. dat van den heer Duys, betrekking hebbende op de losse arbeiders.

Het amendement van den heer Duys in zake de welstandsgrens wordt door nog grooter meerderheid van de Commissie ontraden.

Wat eindelijk betreft het amendement van den heer Patijn, dat de bedoeling heeft ook werkgevers kiezer te maken die het anders niet zouden zijn, de meerderheid van de Commissie beveelt dat amendement aan.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het amendement van den heer Patijn op den aanhef van het artikel, voorkomende op stuk n°. 12, II, wordt in stemming gebracht en verworpen met 45 tegen 21 stemmen.

Tegen hebben gestemd de heeren Middelberg, Beckers, Bolsius, Bogaardt, Scheurer, van Lynden van Sandenburg, Heemskerk, Blum, Elhorst, Fruytier, van der Borch van Verwolde, de Wijkerslooth de Weerdesteyn, Nolens, van Vliet, van der Voort van Zijp, Aalberse, van Nispen tot Sevenaer (Nijmegen), de Geer, Oosterbaan, van den Berch van Heemstede, de Monté verLoren, van Vuuren, van Sasse van Ysselt, de Savornin Lohman, Pollema, Duynstee, Loeff, Duymaer van Twist, de Visser, van Lennep, Koolen, van Dedem, Fleskens, Arts, van Wassenaer van Catwijck, Passtoors, Schimmelpenninck, van der Molen, Rutgers, van Hoogstraten, Ruys de Beerenbrouck, van Wijnbergen, de Vlugt, Janssen en de Voorzitter.

Vóór hebben gestemd de heeren Vliegen, Duys, Schaper, Patijn, Troelstra, Teenstra, van Foreest, Eland, Verhey, Helsdingen, de Beaufort, de Jong (Hoorn), de Jongh (Rotterdam), Hugenholtz, Smidt, Marchant, Drucker, Dolk, Roodhuyzen, Tydeman en ter Laan.

Het amendement van de heeren Duys c. s., op (1) *a*, voorkomende op stuk n°. 13 onder I, wordt in stemming gebracht en met 45 tegen 23 stemmen verworpen.

Tegen hebben gestemd de heeren Pollema, Duynstee, Loeff, Duymaer van Twist, de Visser, van Lennep, Koolen, van Dedem, Fleskens, Arts, van Wassenaer van Catwijck, Passtoors, Schimmelpenninck, van der Molen, Rutgers, van Hoogstraten, Ruys de Beerenbrouck, van Wijnbergen, de Vlugt, Janssen, Middelberg, Beckers, Bolsius, Bogaardt, Scheurer, van Lynden van Sandenburg, Heemskerk, Blum, Elhorst, Fruytier, van der Borch van Verwolde, de Wijkerslooth de Weerdesteyn, Nolens, van Vliet, van der Voort van Zijp, Aalberse, van Nispen tot Sevenaer (Nijmegen), de Geer, Oosterbaan, van den Berch van Heemstede, de Monté verLoren, van Vuuren, van Sasse van Ysselt, de Savornin Lohman en de Voorzitter.

(Teenstra.)

Voor hebben gestemd de heeren ter Laan, Vliegen, Duys, Schaper, Patijn, Troelstra, Teenstra, van Foreest, Eland, Verhey, Helsdingen, de Beaufort, de Jong (Hoorn), de Jongh (Rotterdam), Hugenholtz, Smidt, Marchant, Drucker, Dolk, Roodhuyzen, Tydeman, Smeenge en Bos.

Het amendement van de heeren Duys c. s. op (1) *b*, voorkomende op stuk n°. 13, II, wordt in stemming gebracht en met 63 tegen 9 stemmen verworpen.

Tegen hebben gestemd de heeren Janssen, Middelberg, Beckers, Bolsius, Bogaardt, Scheurer, van Lynden van Sandenburg, Heemskerk, Patijn, Blum, Teenstra, van Foreest, Elhorst, Fruytier, Eland, Verhey, van der Borch van Verwolde, de Wijkerslooth de Weerdesteyn, de Beaufort, Nolens, van Vliet, van der Voort van Zijp, Aalberse, van Nispen tot Sevenaer (Nijmegen), de Jongh (Rotterdam), de Geer, Oosterbaan, Smidt, van den Berch van Heemstede, Marchant, de Monté verLoren, van Vuuren, Drucker, Dolk, van Sasse van Ysselt, Roodhuyzen, Tydeman, Smeenge, Roessingh, Bos, de Savornin Lohman, Pollema, Duynstee, Loeff, van de Velde, Duymaer van Twist, de Visser, Snoeck Henkemans, van Lennep, Koolen, van Dedem, Fleskens, Arts, van Wassenaer van Catwijck, Passtoors, Schimmelpenninck, van der Molen, Rutgers, van Hoogstraten, Ruys de Beerenbrouck, van Wijnbergen, de Vlugt en de Voorzitter.

Voor hebben gestemd de heeren Vliegen, Duys, Schaper, Troelstra, Helsdingen, de Jong (Hoorn), Hugenholtz, ter Laan en de Klerk.

Het amendement van den heer Patijn, tot het invoegen van een nieuw lid 1*bis*, voorkomende op stuk n°. 40, II, wordt in stemming gebracht en verworpen met 42 tegen 30 stemmen.

Tegen hebben gestemd de heeren van Hoogstraten, Ruys de Beerenbrouck, van Wijnbergen, de Vlugt, Janssen, Middelberg, Beckers, Bolsius, Bogaardt, Scheurer, van Lynden van Sandenburg, Heemskerk, Blum, Elhorst, Fruytier, van der Borch van Verwolde, Nolens, van Vliet, van der Voort van Zijp, Aalberse, van Nispen tot Sevenaer (Nijmegen), de Geer, Oosterbaan, van den Berch van Heemstede, de Monté verLoren, van Vuuren, van Sasse van Ysselt, de Savornin Lohman, Pollema, Duynstee, Loeff, van de Velde, Duymaer van Twist, Snoeck Henkemans, van Lennep, Koolen, Fleskens, Arts, van Wassenaer van Catwijck, Passtoors, van der Molen en Rutgers.

Voor hebben gestemd de heeren Vliegen, Duys, Schaper, Patijn, Troelstra, Teenstra, van Foreest, Eland, Verhey, de Wijkerslooth de Weerdesteyn, Helsdingen, de Beaufort, de Jong (Hoorn), de Jongh (Rotterdam), Hugenholtz, Smidt, Marchant, Drucker, Dolk, Roodhuyzen, Tydeman, Smeenge, Roessingh, Bos, ter Laan, de Visser, van Dedem, Schimmelpenninck, de Klerk en de Voorzitter.

Het gewijzigde **art. 3** wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het aangehouden gewijzigde **art. 7** wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over het opschrift van § 5 van de Tweede Afdeeling: *Van het bestuur.*

De heer **Teenstra**: Mijnheer de Voorzitter! De reden waarom wij hebben voorgesteld om het bestuur van de Raden van arbeid te doen vervallen, en de reden waarom wij amendementen hebben voorgesteld, die daarmede verband houden, is een gevolg van ons streven de zaak zoo eenvoudig en practisch mogelijk te maken.

Tot toelichting van het voorstel moet ik even teruggaan naar de geschiedenis van den opzet van deze Raden van arbeid. Wij weten hoe, toen de Radenwet en de Ziektewet werden ingediend, deze lichamen, deze Raden, die werden geschapen, een groote bevoegdheid zouden krijgen en zich zouden bezighouden met alles wat den arbeid betreft. De uitvoerige toelichting daarvan vinden wij op bladz. 3 van de Memorie van Toelichting. Daar zet de Minister uitvoerig uiteen hoe hij niet alleen wil, dat deze Raden van arbeid zich zullen bezighouden met de Ziektewet, de invaliditeits- en ouderdomsverzekering, doch ook met de wettelijke regeling van den arbeid in het algemeen. De Minister zegt o. a.:

„In hare aanraking met het leven van den arbeid ziet de Overheid zich aangewezen òf op besturen, wier samenstelling plaats heeft zonder dat voldoende rekening gehouden kan worden met een hun op te dragen sociale taak, òf op eigen ambtenaren, die tenzij men hun aantal tot in het ongerijmde zoude willen vermeerderen, haar niet in staat kunnen stellen eenerzijds met voldoende kennis van zaken en lenigheid van bepalingen op te treden en anderzijds een behoorlijke naleving der gemaakte bepalingen te verzekeren. Bij de uitbreiding der wettelijke arbeidersbescherming zal het gemis van een organisatie van den arbeid, eenerzijds leiden tot het maken van gebrekkige bepalingen, anderzijds tot klachten te gelijk over belemmerende ambtenaarsbemoeiing en onvoldoende contrôle."

Dat idee van den Minister, het is niet te ontkennen, was grootsch, en ik kan mij begrijpen, dat enkelen er iets voor gevoelden, doch de Kamer heeft niets willen weten van „een organisatie van den arbeid". Er is van verschillende zijden, niet alleen van deze zijde, tegen deze organen, tegen dien grootschen opzet dien de Minister aan deze lichamen wilde geven, opgekomen. De Minister is toen bij de eerste de beste gelegenheid geretireerd en hij heeft den werkkring dier Raden van arbeid aanmerkelijk ingekrompen.

Dat nam niet weg, dat in art. 49 toch een bepaling bleef bestaan, dat de Raden van arbeid hun „medewerking zullen verleenen bij de uitvoering van wetten of algemeene maatregelen van bestuur, de arbeidersverzekering betreffende, welke die medewerking vorderen", terwijl in het tweede lid werd gezegd, en daar komt het op aan: „Hij maakt de daartoe noodige verordeningen".

Mijnheer de Voorzitter! Ik behoef na de algemeene beschouwingen niet meer te zeggen, dat er verscheidene leden waren die niet wenschten, dat de Raad van arbeid het recht zou behouden om verordeningen te maken, in het bijzonder strafverordeningen. Die overweging heeft ons reeds vroeger geleid om een serie amendementen in te dienen verband houdende met ons amendement op art. 49, strekkende om het tweede lid te doen vervallen en dus den Raad van arbeid de bevoegdheid tot het maken van verordeningen te ontnemen. Een dier amendementen is voorgesteld op art. 9, een ander op art. 22 en zoo zijn er meer.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal niet diep meer ingaan op de bezwaren tegen de bevoegdheid van de Raden van arbeid om verordeningen te maken, maar waar de Minister aanvankelijk die bevoegdheid aan de Raden heeft willen opdragen, verbaast het ons niet, dat hij daartoe eenigszins grootere lichamen heeft willen scheppen. Het maken toch van verordeningen — wij zien het bij gemeenteraden en Provinciale Staten — eischt een college dat uit meer dan enkele personen bestaat. De Minister zegt ook volkomen te recht in zijn Memorie van Toelichting, dat hij daarvoor moet hebben personen die wonen in verschillende deelen van het district waarover de Raden werken en als dit in de wet was blijven staan, dan zouden wij ons ook niet sterk gekant hebben tegen een eenigszins groot college. Zoodra echter de bevoegdheid tot het maken van verordeningen aan de Raden werd ontnomen verviel voor ons ook de noodzakelijkheid van het grootere college, want het zou zich nu alleen hebben bezig te houden met de uitvoering van de verzekering; het zou eigenlijk alleen zijn het bestuur van de kas van den Raad van arbeid. Mijnheer de Voorzitter! Wat is nu echter na dien gebeurd?

De Minister heeft na de algemeene beschouwingen art. 49 gewijzigd en daarmede feitelijk ons amendement reeds

(Teenstra e. a.)

overgenomen nog voordat het behandeld werd. Daarmede is echter naar mijn meening dat groote college vrijwel overbodig geworden. Nu zal de Minister zeggen, dat de Raden van arbeid toch een bestuur hebben en dit is juist. Er staat ook een paragraaf in het wetsontwerp: „Van het bestuur". Maar wat zal er nu in het vervolg gebeuren? Het bestuur heeft inderdaad zeer veel te beslissen in die Raden van arbeid; art. 61 geeft ons daarover het noodige licht, maar dan zal de Raad van arbeid ook ongeveer niets meer hebben te doen. De voorzitter met den secretaris en twee leden zullen ongeveer alles doen en daarnaast zullen wij hebben een groot college dat eigenlijk niets meer heeft uit te voeren.

Het is precies alsof wij hebben een college van burgemeester en wethouders plus een gemeenteraad, maar dat die gemeenteraad absoluut niets meer mag doen, alleen een lichaam is dat een enkelen keer in het jaar bijeenkomt om te delibereeren over de toestanden in de gemeente, maar de bevoegdheid mist om verordeningen en strafbepalingen te maken. Evenzeer als een gemeenteraad, als men hem deze bevoegdheid ontneemt overbodig zou zijn, meenen wij dat het niet noodig is groote Raden van arbeid te hebben, maar een dagelijksch bestuur, iets grooter dan het door den Minister voorgestelde. Dat geeft dit voordeel. Thans hebben de Raden van arbeid in de practijk niets meer te zeggen. Zij zijn lichamen die buiten de verzekering komen te staan, die van den dagelijkschen gang van zaken niets begrijpen, die er alleen zijn voor de franje in het stelsel van den grootschen opzet van den Minister, waarbij echter het bestuur of de voorzitter de verzekering zal uitvoeren en alles zal te zeggen hebben. Wij hebben van den Minister gehoord, dat in ieder district een Raad van arbeid zal komen met een groot bureau en dat dit duur zal worden. Wanneer de Minister zelf zegt dat het duur zal zijn, kunnen wij niet hopen dat het goedkoop zal worden. Wij zullen hebben een voorzitter en een secretaris en een leger diverse ambtenaren, die schrijfwerk verrichten en contrôle oefenen. Dien grootschen opzet willen wij niet; wij willen dat de Raad van arbeid zal medewerken tot de contrôle en tot de uitvoering der verzekering. Wij krijgen dan niet anders dan een Raad van arbeid die zich onophoudelijk bezighoudt met de verzekering, niet een groot college dat niets te doen heeft, maar een klein college dat zich gemakkelijk beweegt, gemakkelijk bij elkaar kan komen en overal kan komen om een onderzoek in te stellen, waarvan ieder van de leden zich zal bezighouden met de contrôle en dat veel beter zal werken dan de groote en grootscheepsche Raden van arbeid die de Minister voorstelt. Het is daarom, dat wij wenschen het bestuur te laten vervallen en alles wat thans in handen van het bestuur is gelegd, in handen van den Raad van arbeid te leggen.

De heer **Talma,** Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde heeft zijn bezwaren tegen het bestuur en de mogelijkheid van bestaan van Raden van arbeid, bestaande uit 4 leden men een president, gemotiveerd met te verwijzen naar den z.g. grootscheepschen opzet van de Raden van arbeid. Hij verwijst naar de verandering, die verleden jaar is gekomen in art. 49. Ik begrijp dit niet, want het vorig jaar stond in art. 49 dat andere wetten aan den Raad van arbeid een taak konden opdragen. Het spreekt vanzelf, dat de geheele motiveering van den opzet van de Raden van arbeid ook vóór die wijziging niet moest berusten op een taak, die andere wetten aan den Raad konden opdragen, maar op de taak, die aan den Raad bij de voorgestelde wetten is opgedragen, bij de Ongevallenwet, de Ziektewet en de Invaliditeitswet.

Nu heeft de geachte afgevaardigde er opmerkzaam op gemaakt, dat er een tweede wijziging is gekomen, die de zaak weer verandert.

Het is merkwaardig, dat elke wijziging eigenlijk is een argument voor den geachten afgevaardigde. Nu is het weer de wijziging, in art. 49 aangebracht, waarbij het 2de lid omtrent het maken van verordeningen is vervallen.

Mijnheer de Voorzitter! Het is misschien niet geheel en

(Minister **Talma.**)

al buiten de orde, wanneer ik juist naar aanleiding van de beteekenis, welke de geachte afgevaardigde aan die wijziging heeft gegeven, iets meer daaromtrent mededeel. Ik heb dit tot nog toe niet gedaan, om de eenvoudige reden, dat bij mij op dat oogenblik niet vaststond in welke richting men de wijziging der bepalingen der Ziektewet op dit punt zou moeten zoeken.

Iedereen begrijpt, dat het hier, bij de regeling voor de Ziektewet — bij de Invaliditeitswet geldt dit natuurlijk ook — gaat om twee soorten van bevoegdheid. De eerste soort, die de geachte afgevaardigde uit Waalwijk qualificeerde, toen hij opmerkte, dat er geen bezwaar is, dat aan den Raad van arbeid een taak zou worden opgedragen, welke in normale gevallen ook aan een ambtenaar zou kunnen worden gegeven, terwijl de geachte afgevaardigde er den nadruk op legde, dat waar die ambtenaar niet zou zijn gezonden door de Regeering, door het centraal gezag, maar het college, dat de ambtelijke bevoegdheid zou uitoefenen, bestond uit Vertrauensmänner van de betrokkenen, dit feit alle aanleiding gaf om zekere latitude te geven aan de bevoegdheid, welke aan dat college qua ambtenaar, gegeven zou worden.

Maar aan die bevoegdheid had ik niet genoeg. Er zijn wel tal van beschouwingen opgedragen aan den Raad van arbeid, die hetzelfde karakter dragen als die, welke op het oogenblik reeds op allerlei terrein door den ambtenaar worden gegeven; maar er komen ook allerlei regelingen van algemeenen aard voor, die — ik zal het woord maar gebruiken — eigenlijk hebben een wetgevend karakter.

Nu wil ik wel zeggen, dat ik, wanneer ik er niet in geslaagd was voor mij zelf een zoodanige wijziging te brengen in de Ziektewet, dat ik daarbij het karakter van den Raad van arbeid onaangetast kon laten, het feit, dat er tegen den opzet constitutioneele bezwaren bestaan, als feit zou hebben aanvaard en eenvoudig de beslissing van de Kamer had afgewacht en gezegd zou hebben: ik heb die constitutioneele bezwaren niet, want dan had ik het niet voorgesteld, maar als de Kamer deze zaak niet wil, moet zij haar maar verwerpen.

Ik heb evenwel bij mij zelf overdacht, dat ik als het even anders kon had te overwegen, of ik zulk hoog spel mocht spelen, met het oog op de belangen, welke het hier geldt. Het is voor mij niet geheel moeilijk een negatief votum van de Kamer te krijgen over de Ziektewet, maar daarmede zijn de arbeiders, die wij bij de Ziektewet willen verzekeren, niet geholpen.

Daarom heb ik mij afgevraagd, of het niet mogelijk was op een andere wijze er wat op te vinden.

Nu geloof ik, dat dit kan door aan de Raden van arbeid ten opzichte van de verschillende onderwerpen, welke het hier geldt, te geven initiatief in den meest absoluten zin, zoodat de Raad de opdracht heeft verordeningen te ontwerpen en de Kroon deze alleen op voordracht van den Raad van arbeid kan vaststellen.

Dan heeft dus de Kroon niet het recht om zelfstandig een regeling te maken, maar dan kan zij sanctie geven aan datgene wat de Raad van arbeid wil en wenscht.

Zij kan ook sanctie weigeren en dan gebeurt het niet. Dan zal het, wanneer er een centraliseerende Regeering is, gaan als bij het bestaande voorstel. Want zoodanige Regeering kan alle verordeningen van den Raad van arbeid uit het oogpunt van algemeen belang vernietigen en zeggen: ik wil de zaak in handen houden en elke verordening die niet naar mijn zin is, vernietig ik. De Regeering zou een door geen enkele contrôle beperkte bevoegdheid daartoe bezitten, volgens het voorstel zooals ik het gedaan had. Immers, die verordeningen waren, zooals ik het had voorgesteld, niet alleen vernietigbaar op grond van strijd met de wet, maar ook vernietigbaar op grond van strijd met het algemeen belang en op welke wijze de Regeering dat later zou toepassen, hing eenvoudig af van haar al dan niet centraliseerende inzichten.

Die mogelijkheid is gebleven bij hetgeen nader voorgesteld zal worden, behoudens één uitzondering, welke eigenlijk meer schijnbaar is.

102de VERGADERING. — 26 JUNI 1912.

56. Ontwerp-Radenwet.

(Minister **Talma.**)

Iemand die de structuur der Ziektewet beziet, bemerkt wel, dat alles loopt, wanneer de Raad van arbeid niets doet. Dat moest natuurlijk. Wanneer wij een wettelijke ziekteverzekering invoeren, dan moeten wij die altijd zoo maken dat, wanneer de organen van belanghebbenden, die wij voor die verzekering in het leven roepen, niet handelen, toch de verzekering doorgaat. Immers, art. 16 der wet zegt: de arbeiders zijn verzekerd, en de Regeering die dat voorschrijft, kan natuurlijk niet aan het bon plaisir van de Raden van arbeid overlaten of het al dan niet zal geschieden. Daarom hadden de verordeningen van den Raad van arbeid in elk geval slechts een aanvullende bevoegdheid, een uitbreidende bevoegdheid. Er was steeds een minimum, dat onttrokken was aan hun optreden. Maar nu is er een punt, en dat is eigenlijk een zeer curieus punt, waarop niet kan wat ik zooeven zeide van het recht van voordracht van den Raad van arbeid, en dat is namelijk het vaststellen van de premie.

Er moet natuurlijk altijd een premie zijn en die premie kunnen wij niet in de wet zetten. Men kan er natuurlijk wel in zetten de benefit die de menschen zullen hebben, datgene waarop zij recht hebben, maar er is geen wetgever ter wereld die in de wet kan schrijven wat daarvoor moet betaald worden. Dat kan niemand.

Ik kan wel den anderen weg op en zeggen: Ieder is verplicht om dat of dat te betalen en dan zullen wij zien wat wij daarvoor kunnen geven. Maar wanneer wij doen wat wij in de Ziektewet hebben gedaan en zeggen: men heeft recht op een uitkeering ten bedrage van zooveel procent van het loon, dan kan men, gelijk de geachte afgevaardigde uit Rotterdam gisteren in herinnering bracht, tot de vaststelling der premie niet komen dan op technische gronden.

Nu meen ik dat voor de premie deze regeling moest worden gesteld, dat ook hier zooveel mogelijk is een voorstel van den Raad van arbeid, maar dat de Kroon hiervan zou kunnen afwijken. Dat geschiedt natuurlijk op technische gronden en nu is tevens bepaald dat bij een afwijkende beslissing van de Kroon er moet komen een met redenen omkleed besluit.

Het eigenlijke werk van de Raden van arbeid blijft dus feitelijk hetzelfde. Alleen de juridische beteekenis van hun besluit is gewijzigd.

Zegt nu de geachte afgevaardigde: wanneer dit er in gebleven was, dan zou ik mij niet zoo verzet hebben tegen een grooteren Raad van arbeid, dan voer ik hem te gemoet, dat hij hierin geen grond heeft om zijn oppositie te blijven handhaven.

Ik heb deze wijzigingen en gros hier medegedeeld. Deze wijzigingen zullen natuurlijk te gelegener tijd de Kamer bereiken. Ik kon ze niet in bijzonderheden bespreken, want natuurlijk zal in ieder geval beoordeeld moeten worden in hoeverre daardoor aangerand wordt datgene wat door mij op zeer hoogen prijs wordt gesteld: de plaats die de Raad van arbeid zelf in de verzekering moet hebben. Dat geschiedt in de Ziektewet. Maar ik heb daaromtrent geen woord willen zeggen voordat aan mijn Departement de wijzigingen ..... Mijnheer Roodhuyzen, ik begrijp niet waarom u .....

De heer **Roodhuyzen**: Ik zeg iets tot den heer de Beaufort.

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: Het is niet beleefd in een gezelschap, als iemand staat te spreken, hardop iets te zeggen, tenzij met de bedoeling dat de spreker het ook hoort.

Ik heb hierover niets willen zeggen voordat ik tot in détails dit voor mij zelf klaar had, voordat ik het geformuleerd had, omdat ik anders natuurlijk de Kamer zou kunnen brengen op een dwaalspoor. Maar ik heb het nu bij deze gelegenheid willen zeggen, in de eerste plaats omdat van onderscheiden kanten mij is gevraagd of ik daarover niet eenige mededeeli nlgzou willen doen, en in de tweede plaats omdat de geachte afgevaardigde door zijn uitlatingen mij daartoe aanleiding gaf.

En nu een ander punt. De geachte afgevaardigde heeft

(Minister **Talma e. a.**)

gezegd: ik heb noodig een Raad van arbeid, bestaande uit vijf of zeven menschen, liefst uit vijf. Maar mag ik den geachten afgevaardigde opmerkzaam maken, dat er een amendement van hem verworpen is, en dat amendement bedoelde te hebben kleine districten. Dat is verworpen, en wij hebben op dit oogenblik geen andere districten dan van 25 000 zielen. Ik zou dien geachten afgevaardigde willen vragen of hij ten platten lande zich kan voorstellen een Raad van arbeid, waarbij de menschen persoonlijk met hun vijven beslissen over de uitkeeringen in een district dat uit 25 000 menschen bestaat. Dat komt natuurlijk niet voor. Wat zullen wij daar ten platten lande hebben? Daar zullen wij moeten hebben oprichting van plaatselijke kassen, en de organisatie daarvan moet uitgaan van de centrale leiders. De beslissingen over dergelijke vragen zijn zeker even gewichtig als de beslissingen over de verordeningen. Daar komt het heelemaal op aan dat die Raden van arbeid het orgaan van de verzekering ten platten lande in elkaar moeten zetten. Hoe de geachte afgevaardigde dat wil opdragen aan vijf menschen — ik versta het niet.

Het bestuur dat handelt, moet, naar mijn meening, zeer klein zijn; dan is vijf al te veel. Want wij moeten nooit vergeten, dat bij een ziekenkas die zich over een terrein van 25 000 zielen uitstrekt, wanneer een beetje veel verzekerden onder die 25 000 schuilen, dat bestuur geregeld saam moet komen, en dat het al heel moeilijk is een werkgever en een arbeider te vinden die er zich voor beschikbaar stellen.

Nu maakt de geachte afgevaardigde dat bestuur grooter door er vijf van te maken. Dat is verkeerd. En tegelijk ontneemt hij ons het lichaam, dat over allerlei gewichtige dingen heeft te spreken en waarvoor het inderdaad wenschelijk is, dat het niet al te eenzijdig is samengesteld, door den geheelen Raad van arbeid te beperken tot vijf leden. Dus de formatie van den uitvoerenden agent maakt hij te omvangrijk en het aantal dergenen die de verantwoordelijkheid hebben te dragen voor de organisatie maakt hij te klein. Dat is een stelsel, dat alleen dan misschien had kunnen doorgaan, wanneer de Kamer ingegaan ware op het denkbeeld van den geachten afgevaardigde om eigenlijk datgene wat in mijn denkbeeld zullen zijn de kleine kringen waarvoor de Raden van arbeid te zorgen hebben, dat de verzekering loopt, te maken tot het fundament van de Raden van arbeid zelf.

Dat is niet meer zoo. Nu moet ik den geachten afgevaardigde nog op één ding wijzen.

Hij heeft het nu weer gehad over dat dure bureau. Maar moet ik nu meer dan 25 keer zeggen, dat dat dure bureau er in de eerste plaats zal zijn ter wille van de ongevallen- en invaliditeitsverzekering? Die twee verzekeringen moeten toch uitgevoerd worden. Vooral moet men niet vergeten, dat in verband met de zeer gewichtige taak die bij de herziening van de Ongevallenwet is opgedragen aan den plaatselijken agent, den voorzitter van den Raad van arbeid, deze zeer belangrijke beslissing zal hebben te nemen, en dat hij dat niet zal kunnen doen als hij niet behoorlijk geassisteerd wordt.

Dat dat bureau duur zal zijn ontken ik volstrekt niet, maar het is niet voor de ziekteverzekering, doch voor de ongevallen- en invaliditeitsverzekering en daarover heeft de geachte afgevaardigde met geen woord gesproken. Als dat bureau te gelijker tijd ten dienste van de ziekteverzekering staat, is dat voor deze een buitengewoon buitenkansje. Men moet nooit vergeten, dat, wanneer het er bij een dergelijke verzekering op aankomt een zaak goed op orde te stellen, de personen, die daarbij de leiding hebben, technisch behoorlijk moeten zijn onderlegd. Men heeft dan de meeste kans, dat de zaak bevredigend zal loopen. Ik geloof dan ook, dat de handhaving van het bestuur noodzakelijk is.

De heer **Teenstra**: De Minister begint met te zeggen, dat hij het merkwaardig vindt, dat, wanneer hij dien grootschen opzet van de Raden van arbeid iets heeft besnoeid en aan die Raden eerst de bevoegdheid tot het maken van verordeningen op het gebied van den arbeid en later de bevoegdheid tot het

(Teenstra.)

maken van verordeningen voor de verzekering heeft ontnomen, hij daarmede in onze richting is gegaan. Hoe kan de Minister zich daarover verbazen? Waar wij hier alle mogelijke moeite doen deze wet eenigszins practisch uitvoerbaar en eenvoudig te maken, kan het den Minister toch niet verbazen, dat hij in onze richting gaat, als hij op dergelijke wijze den grootscheepschen opzet van de Raden van arbeid dien hij zich had voorgesteld eenigszins besnoeit.

Verder zeide de Minister, dat hij meer mededeelingen zal doen omtrent de bevoegdheid van de Raden van arbeid tot het maken van verordeningen. Mijnheer de Voorzitter! Er is hier eenige dagen geleden gezegd, dat, toen de verzekeringswet in het Engelsche Parlement aan de orde was, er vele leden waren die er niets meer van begrepen. Ik ben bang dat het niet lang meer zal duren, of er zijn ook hier leden die van de zaak niets meer begrijpen. Ik moet eerlijk zeggen, dat ik van de verklaring van den Minister paf sta. Ik heb al de discussies die over deze wet zijn gevoerd bijgewoond en ik heb naar alle sprekers geluisterd, maar na hetgeen de Minister nu heeft gezegd, kan ik in den warboel geen weg meer vinden.

Zijn Excellentie is begonnen met te zeggen, dat hij het amendement van den heer Treub en mij overnam en het tweede lid van art. 49 schrapte, dat luidt: „Hij maakt de daartoe noodige verordeningen." Weg dus! Er kwam nl. een groote oppositie van links en van rechts, niet het minst van de geachte afgevaardigden uit Waalwijk en Bodegraven; maar *nu* zegt de Minister: ik neem die bepaling niet weg, de zaak blijft zooals zij is, alleen verander ik de juridische beteekenis er eenigszins van.

Wat is dat nu voor een manier van doen? De vorige week heeft de geachte afgevaardigde uit Assen den Minister verweten, dat hij een dubbel spel speelde, dat hij met de eene hand gaf en met de andere weer terugnam. Hier neemt nu de Minister het verordeningsrecht uit de wet, maar hij zegt tevens: ik heb in mijn hoofd al een groot plan tot in details klaar, ik heb het zelfs al geformuleerd, om die bevoegdheid weer in de wet te zetten.

Waarom krijgen wij het dan hier niet? Wij zitten hier om een Radenwet te maken, en iedereen, behalve misschien de geachte afgevaardigde uit Goes, zegt, dat wij die Radenwet maken in verband met de Ziektewet. Nu heeft de Minister een belangrijke wijziging tot in details geformuleerd, maar wij krijgen ze niet. Wat spel speelt de Minister hier met ons?

Wij zullen te zijner tijd er misschien iets van vernemen, maar ik geloof toch, dat het wenschelijk is nog een uitspraak van de Kamer uit te lokken of zij wenscht dat de Raden van arbeid de bevoegdheid zullen krijgen verordeningen en strafbepalingen te maken, ja dan neen.

Ik hoor zeggen, dat wij dat krijgen bij de Ziektewet.

Neen, wij zijn hier bezig met de Radenwet. Daarin staan de bevoegdheden van de Raden van arbeid. Wij moeten hier weten welke macht die Raden zullen krijgen, of zij verordeningen kunnen maken, ja dan neen.

De heer **Verhey**: Ik heb gezegd, dat die verordeningen hoofdzakelijk alleen zullen slaan op de Ziektewet.

De heer **Teenstra**: Daarmede komt men er niet. Zij moeten toch in deze wet worden omschreven. Wij weten er echter niets van. De Minister zegt, dat de werkwijze dezelfde zou blijven, maar alleen de juridische beteekenis zou veranderen. Ik kan mij dat niet denken. Ik weet, dat de geachte afgevaardigde uit Waalwijk juridische bezwaren had, maar waar de bezwaren tegen het verordeningsrecht in deze Kamer zoo algemeen waren, daar begrijp ik niet, dat de Minister alléén op de juridische bezwaren van den geachten afgevaardigde uit Waalwijk let, en eerst doet of hij deze heele zaak uit de wet neemt, en er dan later weer mee komt.

Hier wordt spottend gezegd, dat ik de zaak niet recht heb begrepen. Dat is volstrekt niet onmogelijk. Ik wil gaarne aannemen, dat er vele van mijn geachte collega's zijn die deze zaak tot in de diepste diepte kunnen doorzien, maar ik moet erkennen, dat ik er bijna niets meer van begrijp.

Wanneer de Minister echter zal hebben een college met groote bevoegdheden, dat zit te delibereeren over ingrijpende verordeningen, een college dat overeenkomst zou hebben met Provinciale Staten, dan kan dat voor een zeer groot district niet bestaan uit vier of vijf personen, en kom ik inderdaad zwak te staan met ons voorstel het bestuur te doen vervallen. De Minister zal straks misschien daarover nog wel eenige nadere opheldering geven, misschien dat ook nog andere leden hierover het woord zullen voeren en trachten licht te ontsteken.

Ik zal nu nog een enkel ondergeschikt punt bespreken. De Minister zegt o. a., dat, waar ons amendement in zake kleine districten is verworpen, hij nu meent, dat in groote districten van minstens 25 000 inwoners een Raad van arbeid van vijf menschen te klein is, vooral ten plattelande. Ik ontken dat volkomen. Ik ben van meening, dat ook in een groot district ten plattelande, zooals ik bijv. de eer heb te vertegenwoordigen, niet moet komen een groot bureau van ambtenaren met een Raad van arbeid, die enkele malen bij elkaar komt, maar dat men daar moet hebben een college van vijf, desnoods zeven personen, die zich aan de verzekering wijden en die desnoods een kleine vergoeding ontvangen. Het moet niet alles gaan met ambtenaren die van uit den Haag worden benoemd, menschen die totaal ongeschikt zijn om met alle mogelijke arbeiders en werkgevers om te springen, daar moeten mannen uit de practijk, uit de streek zelf zijn, dat moeten zijn arbeiders en werkgevers die in die streek wonen, die hun sporen reeds hebben verdiend op het gebied van ziekteverzekering, die alle menschen kennen, die belang stellen in de zaak, die niet alles doen voor een gulden of een rijksdaalder, gelijk ambtenaren dat doen. Ik kom daartegen op, ik wil daarop uitdrukkelijk wijzen.

Twee systemen zijn mogelijk. Men kan ambtenaren nemen wien het alleen te doen is om aan den kost te komen — daar steekt niets verkeerds is — maar die bijna tot eenig doel hebben het krijgen van een groot traktement met zoo weinig mogelijk diensturen, òf men kan het systeem volgen, dat tegenwoordig bestaat bij de particuliere kassen, opgericht door arbeiders en werkgevers.

Wat gebeurt daar? Laat de Minister eens nazien het rapport dat wij van het Departement hebben ontvangen betreffende het onderzoek dat ingesteld is naar die verschillende ziekenkassen. Daarin zal hij dan zien, dat al het werk voor die betrekkelijk groote verzekeringslichamen gebeurt bijna gratis, uit toewijding tot de zaak. Maar natuurlijk, dat wil de Minister niet; dat willen wij echter wel. Wij willen menschen hebben die, nu ja, een kleine vergoeding ontvangen van honderd of twee honderd gulden per jaar, desnoods nog wat meer, maar die toch veel vrijen tijd hebben om al het werk te doen, menschen die belang stellen in de goede zaak; die zijn er ook nog, die zijn er veel.

De Minister zet echter met een breed gebaar de menschen die zooveel voor deze zaak gedaan hebben op zij en zegt: ik wil ambtenaren hebben, ik wil een groot bureau; dat is wel duur, maar dat komt er niet op aan. Daartegen kom ik op, Mijnheer de Voorzitter! Ik wil bij de uitvoering hebben de menschen die zich tegenwoordig bezighouden met de ziekteverzekering; dat zijn de menschen die de Minister hebben moet.

Nu over de duurte van dat bureau. Wanneer den Minister die woorden „dure bureau's" in het hoofd komen, begint hij al nijdig te worden; hij wordt nijdig, dat ik daarop terugkom. Maar wat doet nu de Minister? Ontkennen, dat het bureau duur zal worden? Neen, dat doet de Minister niet, dat kan hij niet, dat kan niemand ontkennen. De Minister zegt: dat bureau is niet alleen voor de ziekteverzekering, maar ook voor de ongevallen- en invaliditeitsverzekering. Nu zou ik willen vragen of de Minister zelf nog wel begrijpt wat wij hier doen. De Minister heeft toch ook de stemming in de Kamer vernomen; durft de Minister nu nog volhouden, dat hier in de Kamer een meerderheid zou zijn te vinden om

(Teenstra e. a.)

de ongevallenverzekering gekoppeld te houden aan de ziekteverzekering? Wij zullen hierover nog wel eens discussie krijgen en zeer uitvoerige discussie ook, maar ik vraag toch op dit oogenblik: zou de Minister pertinent durven zeggen, dat hij dat groote bureau ook maakt voor de ongevallenverzekering?

Wanneer daartegen nu alleen van dezen kant tegenstand zou zijn gekomen, zou de Minister het nog kunnen volhouden, maar er komen ook stemmen van de andere zijde tegen op, en die zullen den Minister wel mores leeren, wanneer hij dat volhoudt.

De Minister moet weten, wat hij doen wil; wij, die hier als minderheid zitten, hebben niet veel te zeggen, maar wij wenschen den Minister toch te waarschuwen als hij zulke groote en dure bureau's en zulk een slechte regeling wil maken. Doet hij het dan toch, dan hebben wij onzen plicht gedaan en komt de verantwoordelijkheid voor 's Ministers rekening.

De Voorzitter: Mag ik den geachten afgevaardigde doen opmerken, dat hij wel wat ver gaat? Wij behandelen op dit oogenblik alleen de vraag, of er een bestuur zal zijn en daarover heeft de geachte afgevaardigde wel wat veel uitgeweid, daar hij reeds sprak over zijn amendement op art. 9. Ik hoop, dat de heer Schaper, aan wien ik thans het woord verleen, dat niet op zal ingaan.

De heer **Teenstra:** Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van uw terechtwijzing zou ik deze opmerking willen maken. Ik ben niet gewoon hier veel te spreken, en wanneer ik hier spreek, stel ik er hoogen prijs op mij op parlementaire wijze uit te drukken. Indien u nu zoudt meenen, dat ik te ver ben gegaan, zou ik toch gaarne van u willen vernemen, in welk opzicht ik dan wel te ver gegaan ben.

De heer **Schaper:** Mijnheer de Voorzitter! Daar u mijn naam noemde, wil ik wel zeggen, dat naar mijn meening elk voorsteller van een amendement zelf moet weten, welke zaken op zijn amendement betrekking hebben.

De Voorzitter: Wij hebben het thans niet over een amendement; wij hebben het over het opschrift van de vijfde paragraaf der Tweede Afdeeling van de Radenwet.

De heer **Schaper:** Doch ik wilde het hebben over het voorstel van den heer Teenstra.

De Voorzitter: Er is geen voorstel van den heer Teenstra omtrent het opschrift, maar er zal gestemd worden over het opschrift van § 5.

De heer **Schaper:** Welnu, Mijnheer de Voorzitter, dan wil ik een enkel woord zeggen over dat opschrift „Van het bestuur". Ik kan natuurlijk niet uitmaken, welke punten men naar aanleiding van dat opschrift mag bespreken, maar ik meen, dat de vraag deze nu alleen is, of men een bestuur voor alle districten verplicht zal voorschrijven en dat die quaestie los moet worden gemaakt van de andere vraag, hoeveel leden in den Raad van arbeid zitting zullen hebben.

Ik ben bijv. niet vóór het amendement op artikel 9, strekkende om daarin in plaats van „ten minste acht" „ten minste vier" te lezen. Ik meen, dat dit amendement in verband moet worden gebracht met het reeds vroeger verworpen amendement, dat ten doel had den bevolkingskring van de Raden van arbeid te beperken. Doch die vraag en al wat de heer Teenstra verder gezegd heeft over het omslachtige en het dure van die bureau's staat, dunkt mij, buiten de zaak, waarover wij het nu hebben. Voor mij is de vraag eenvoudig deze, of wij in de wet de verplichting zullen neerleggen een bestuur te kiezen. En nu zou ik den heer Teenstra willen vragen, of het niet zijn bedoeling is, dat ook in zijn systeem de Raad van arbeid als hij het wil een bestuur kan kiezen. Daarin zijn zij m. i. volkomen vrij. Zij kunnen, dunkt mij, als zij het willen,

(Schaper e. a.)

de zaak aan een bestuur van drie of vijf menschen opdragen of aan een commissaris, en nu is het voor mij alleen de vraag of wij het kiezen van een bestuur verplicht zullen stellen. Bijv. Groningen, een stad van 70 000 inwoners, zal misschien één district worden. Wanneer daar de Raad van arbeid zegt: wij kunnen met ons negenen het werk best alleen af, wij hebben den omslag van een bestuur niet noodig, moeten wij hun dit dan verbieden? En ook ten platten lande moet men vrij zijn al of niet een bestuur te kiezen. Ik vraag mij dus af, of men de menschen hier moet dwingen om, ook als zij meenen met eigen krachten het zelfbestuur te kunnen uitoefenen, toch vier menschen te kiezen, zoodat er een bestuur komt van vijf personen die het werk doen, terwijl zij zeer goed in de gelegenheid zijn om het zelf te doen. Dat is de vraag, en uit dit gezichtspunt ben ik altijd geweest voor het schrappen van de verplichting tot benoeming van een bestuur. Ik gevoel dus veel voor het denkbeeld om dit opschrift te schrappen en niet de keuze van een bestuur te gelasten, maar daarvoor volkomen vrijheid te laten.

De heer **Bos:** Het is bij de behandeling van dit artikel opnieuw gebleken, in welke moeilijkheid de Kamer zich bevindt bij de discussie over elk artikel.

Wij hebben in het ontwerp een bepaling, die spreekt van arbeiders in den zin dezer wet, maar men zou ook wel mogen gewagen van sprekers in den zin der wet, nl. sprekers die altijd moeten denken aan iets anders dan in het ontwerp staat. Dit is niet alleen gebleken uit de rede van den heer Teenstra, maar ook, en wel ten duidelijkste, bij den Minister. Wij hebben bij de beoordeeling van al deze artikelen in gedachten de verbinding met de Ziektewet, maar die band wordt nu doorgesneden bij art. 11.

Die band hebben wij gisteren gevoeld bij de artikelen, die toen aan de orde waren, en dat zou van grooten invloed zijn geweest indien de stemmingen op een meer geschikt oogenblik waren gehouden. Wij komen nu ten opzichte van de bepaling, welke aan de orde is, geheel voor hetzelfde geval.

Wij zijn nu bezig met deze wet gereedschappen te maken voor een werk, waarbij wij evenwel niet weten welke gereedschappen noodig zullen zijn. Dit wetsontwerp doet mij eigenlijk denken aan dat soort messen, waarin men vindt kurkentrekker, champagnehaak en een mes voor blikjes openen voor de culinaire afdeeling, voorts een boor, zaag en vijl voor de bouwkundige, knoopenhaak en naaldenkoker voor de confectieafdeeling. Evenwel voor één ding deugt het mes niet, nl. voor mes.

De moeilijkheid, waarin wij voortdurend bij de behandeling van deze artikelen verkeeren is, dat wij niet weten waarvoor eigenlijk deze Raden worden gemaakt. De Minister maakt zich zeer nijdig op den heer Teenstra, wanneer deze spreekt over de duurte van de toekomstige bureau's, wat, ik geef het den heer Schaper toe, eenigszins staat buiten deze zaak. Wat is evenwel de reden van deze ontstemming? Dat de Minister voortdurend denkt, dat deze bureau's niet alleen zullen dienen voor de ziekte- maar ook voor de ongevallen- en invaliditeitsverzekeringen en wenscht, dat de heer Teenstra zich dat voor den geest zal houden. Daarom hebben wij elkander niets te verwijten, als wij schijnbaar buiten de orde zijn, want de oorzaak is de verkeerde opzet.

Voor mij is een van de belangrijkte quaesties hierin deze: hoe staat het nu met het verordeningsrecht van de Raden van arbeid? De Minister heeft daarover gesproken en hij heeft zelfs gemeend mededeelingen te moeten doen om zijn meening nader te verduidelijken in verband met de wijziging van art. 49. Nu wordt het toch steeds meer noodzakelijk om den Minister op den tand te voelen en hem te vragen: hoe wordt het nu eigenlijk? Als ik het goed begrepen heb was er vroeger sprake van een verordeningsrecht van de Raden van arbeid, gekozen colleges met een zelfstandige organisatie, wier verordeningen door een hooger college moesten worden goedgekeurd, terwijl het vernietigingsrecht aan de Kroon was voorbehouden. Nu zegt de Minis-

(Bos.)

ter: het wordt heel wat anders wij zullen thans de verordeningen krijgen van de Kroon, maar de Kroon zal gebonden zijn aan de voordrachten van de Raden van arbeid. Ik moet eerlijk zeggen, dat ik op dit oogenblik niet kan overzien welke gevolgen een dergelijke regeling zal hebben in de toekomst voor de geheele verzekering. Ik weet niet of het gevolg niet zal zijn sterke centralisatie en of er nog van eenige decentralisatie bij de organen der verzekering sprake zal wezen.

Ik zal over deze heele wet zeer weinig spreken, trouwens, ik heb dit tot dusver nog in het geheel niet gedaan. Voor mij is het mooie van de zaak al lang af. Voor mij is een van de hoofdzaken in de sociale verzekeringen het sociaal-paedagogisch element. Het betreft hier toch een zaak, vooral bij de ziekteverzekering, een kring van belangen, waarbij men de gevolgen van verkeerde handelingen onmiddellijk zelf zal gevoelen. Daarom gevoel ik zoo veel voor den grooten invloed van de arbeiders in de regeling van dergelijke belangen, omdat men de gevolgen van verkeerde handelingen dadelijk bemerkt in de contributie die men te betalen heeft. Ik geloof, dat de arbeiders in de regeling van dergelijke zaken hun verantwoordelijkheid moeten gevoelen.

Ik heb altijd veel gevoeld voor hetgeen in dien zin in Duitschland is gedaan, maar daarvan bemerken wij in dit wetsontwerp niets, en daarom is, ik zeide het reeds, voor mij het mooie er af. Ik zal evenwel medewerken om iets dragelijks tot stand te brengen, ook als men niet krijgen kan wat men gaarne wil hebben.

Nu is voor mij de groote vraag: hoe zullen wij nu toch eigenlijk staan tegenover deze organisatie, waarvan de Regeering veel verwacht?

Wij zullen krijgen een lichaam, waarvoor de Kroon de verordeningen maakt, omdat men dit niet aan die lichamen wil overlaten, om welke redenen dan ook, maar de Kroon zal gebonden zijn aan de voordrachten van dit lichaam. Maar zal in dat geval niet telkens en telkens de vraag rijzen, welke de kring van bevoegdheden is waarin dit lichaam zich zal bewegen?

Dit heeft van den beginne af aan in de Ziektewet gestaan, voegt de Minister mij toe. Zeker, Mijnheer de Voorzitter, dat is zoo, maar er komen telkens zoovele groote wijzigingen in die wet, dat het zeer begrijpelijk is, dat men er eigenlijk bitter weinig van afweet, wat er ten slotte van terecht zal komen. Ik geloof, dat in de toekomst zal blijken, dat wij hier op een terrein zijn waarop voortdurend getwist zal worden. Voortdurend zal zich de vraag voordoen of de Kroon zich werkelijk aan dergelijke voordrachten mag binden en of de Kroon niet zelfstandig verordeningen zal moeten maken wanneer de Raad van arbeid stilzit en dus de noodzakelijkheid daarvan blijkt.

Nu heeft de Minister gezegd, dat hij groote colleges noodig heeft en daarmede kom ik tot de quaestie die door den heer Teenstra aan de orde is gesteld. Waarom moeten die colleges groot zijn? Omdat, zoo zegt de Minister, zij de verantwoordelijkheid voor de organisatie dragen. Er wordt hier opgemerkt, dat zij ook nog voor iets anders moeten zorgen, namelijk voor de uitkeering. Dit is evenwel meer een zaak van practischen aard. Men kan het betwijfelen of een dergelijk groot college practisch kan werken voor de uitkeering; ik voor mij geloof zelfs dat het absoluut onmogelijk zal zijn. Voor mij is het echter de hoofdzaak te weten: wat zullen dit voor lichamen zijn? Zooals de Minister in zijn rede, die hij zooeven ter verduidelijking heeft gehouden, heeft gezegd, moet hij hebben voor de dagelijksche werkzaamheden, voor de dagelijksche uitvoering van de wet, een zeer klein college, omdat dit alleen practisch kan werken. Doch in de tweede plaats moet hij hebben een grooter college, dat de verantwoordelijkheid draagt voor de organisatie. Ik vraag mij af hoe dit overeen te brengen is met hetgeen hij in den aanvang van zijn rede heeft gezegd, vooral naar aanleiding van bedenkingen van den heer Loeff; indien er sprake is van regelingen, te maken door een Raad van arbeid, moeten dit alleen regelingen zijn, zooals die kunnen worden opgedragen aan een ambtenaar onder leiding van een hooger gezag.

(Bos e. a.)

Hierin zie ik strijd, ik kan ten minste geen overeenkomst vinden in deze twee uitlatingen. Ik zou den Minister dringend willen verzoeken om in dit opzicht de Kamer nauwkeurig voor te lichten. Wat betreft de quaestie waarom het bij deze discussie hier meer in het bijzonder gaat, moet ik zeggen: ik gevoel voor het amendement van den heer Teenstra, dat nu wel niet aan de orde is, maar dat toch in nauw verband hiermede staat, wel, omdat het meer uitdrukking geeft aan de gedachte van een eenvoudiger regeling. Doch al te groote waarde zou ik daaraan ook niet willen hechten, wat het practisch gevolg betreft. Ik vind het geen belangrijke quaestie of men neemt 5 personen of 7 of in sommige omstandigheden 9, dan wel altijd 9 of meer.

Van veel meer belang was het vroegere amendement, dat door de heeren Treub en Teenstra op art. 1 was voorgesteld, waardoor men zou hebben gekregen een kleine kas. Dat gaf een bepaalde richting aan; dat amendement had meer belang. Ik gevoel echter veel voor hetgeen de geachte afgevaardigde uit Appingedam zooeven heeft opgemerkt. De quaestie of er een dagelijksch bestuur is, hoe het zal werken en uit hoevele personen het zal bestaan, vind ik een zaak die men vaak niet eens zet in de gewone statuten van een maatschappij, en daar verwijst naar het huishoudelijk reglement. Het komt mij voor, dat men bij dit wetsontwerp veel meer latitude kon geven en het aan de omstandigheden kan overlaten of men de dagelijksche werkzaamheden aan een college wenscht op te dragen, en, zoo ja, aan welk college.

Ik eindig evenwel met bij den Minister aan te dringen op helderheid en duidelijkheid ten opzichte van de plaats die de Raden van arbeid zullen innemen. Het moest eigenlijk niet noodig zijn, omdat deze Minister is een anti-revolutionnair Minister. Men zou meenen, dat er in zijn gedachtengang slechts sprake kan zijn, dat deze lichamen zijn van zeer zelfstandigen aard; dat zou geheel met zijn gedachtengang overeenkomen, doch dit komt niet overeen met den gedachtengang van de Kamer. Er is hier een collisie, en ik wensch in dit opzicht zekerheid.

De heer **de Beaufort:** Mijnheer de Voorzitter! Bij deze discussie verkeeren wij gedurig in den eigenaardigen toestand, dat wij niet weten of wij in de orde zijn of niet. Na de rede van den geachten afgevaardigde uit Winschoten, die hetzelfde heeft ter sprake gebracht waarover ik wenschte te spreken, gevoel ik mij toch nog geroepen een enkel woord te zeggen.

Wij hebben van den Minister zoo straks gehoord wat de beteekenis is van het terugnemen van het tweede lid van art. 49. Hij heeft ons ook in korte trekken uiteengezet wat nu naar zijn meening moet zijn de werkkring van de Raden van arbeid.

Ik wil gaarne erkennen, dat niettegenstaande deze rede de zaak tot nog toe mij niet heel duidelijk is. Het is mij niet recht duidelijk geworden of de Raden van arbeid zullen worden adviseerende colleges, of dat zij andere bevoegdheden zullen krijgen. Dat dit zoo is neem ik nu den Minister evenwel niet kwalijk, want de quaestie is hier heden incidenteel ter sprake gebracht en het is een zaak van zoo ruimen omvang, dat het niet gemakkelijk is in een kort woord een juiste omschrijving te geven. Het komt mij evenwel voor, dat dit punt bij deze wet, die toch de constitutieve wet is voor de Raden van arbeid, moet worden geregeld. Wij moeten allereerst weten of deze wet overeenkomt met de grondwettelijke beginselen, die door vele leden dezer Kamer worden gehuldigd.

Daarom stel ik mij voor om met eenige andere leden, o. a. den geachten afgevaardigde uit Assen, die tot mijn leedwezen heden niet aanwezig is en die anders zeker in mijn plaats zou hebben gesproken, bij art. 49 een amendement voor te stellen, ten einde zoodoende de Kamer de gelegenheid te geven over deze quaestie een beslissing te nemen.

Ik kondig dit voornemen reeds nu aan, opdat de Minister en de Kamer daarmede rekening zullen kunnen houden.

102de VERGADERING. — 26 JUNI 1912.

56. Ontwerp-Radenwet.

(Nolens e. a.)

De heer **Nolens**, voorzitter van de Commissie van Voorbereiding: Mijnheer de Voorzitter! Het gaat nu eigenlijk alleen om het opschrift van paragraaf 5: „Van het bestuur". Het geldt de vraag of de Raad van arbeid zal hebben een bestuur, ja dan neen. Deze vraag staat in verband met tal van amendementen der heeren Treub en Teenstra, waarvan het eerste bij art. 1 is verworpen. Nu wil ik hier een opmerking maken die men wellicht goed zal doen in het oog te houden. Wij zijn bezig aan de behandeling van een wetsontwerp, dat deel uitmaakt van een geheele groep, want als zoodanig moet men zich de zaak voorstellen: Radenwet met Ziekteverzekeringswet, Ongevallenwet en Invaliditeitswet. Nu doen zich bij de behandeling van één deel uit deze groep altijd moeilijkheden voor, juist omdat het eene deel verbandt houdt met het andere. Ik voor mij ben er zeker van dat, als wij begonnen waren met de Ziektewet, wij evenveel moeilijkheden zouden hebben gekregen als zich thans voordoen.

Mijnheer de Voorzitter! Wij kunnen deze Radenwet niet losmaken van de andere wetten, en bij de behandeling van deze wet moeten wij altijd denken aan de Ziektewet, de Ongevallenwet en de Invaliditeitswet; dat kan nu eenmaal niet anders. Bij de beoordeeling van den opzet van deze Raden van arbeid kunnen wij niet abstractie maken van hetgeen waarvoor zij moeten dienen.

Nu zijn wij door de wijziging in art. 49, ten gevolge van daartegen ingebrachte constitutioneele bezwaren, tot de vraag gekomen, welke nu eigenlijk de bevoegdheid van de Raden van arbeid is. De korte zin van het tweede lid van art. 40: „Hij maakt de daartoe noodige verordeningen" is vervallen en men heeft gezegd, dat die bevoegdheid zal geregeld worden in de wetten, bij welke de Raad van arbeid te pas komt. Nu kan niet ontkend worden, dat het beter zou zijn, indien in deze Radenwet de taak van den Raad van arbeid, al was het dan maar in korte woorden, omschreven was. Logisch komt men er toe te zeggen, evenals de vorige geachte afgevaardigde gezegd heeft, dat door het wegvallen der tweede alinea een leemte is ontstaan. Practisch kan die leemte aangevuld worden bij de andere wetten, bij welke de Raad van arbeid in werking zal komen, maar wenschelijk zou het misschien zijn om in art. 49 van deze wet op te nemen datgene, waarvan de Minister dezen morgen sprak en waarover men zich nu niet zoo geweldig behoeft te verbazen. Constitutioneele bezwaren, dat weten wij allen, worden zeer dikwijls opgelost door een anderen vorm aan de zaak te geven, terwijl de feitelijke bevoegdheid volkomen gelijk blijft. Of dit het geval is, zal men eerst goed kunnen beoordeelen als wij de regeling voor ons hebben. Indien men bezwaar maakt, wanneer er gezegd wordt dat de Raad verordeningen maakt, zou men kunnen zeggen, dat de Kroon sanctie moet geven aan regelingen, haar door den Raad van arbeid voorgedragen.

Nu komt het mij voor, dat in den opzet van deze Raden van arbeid absoluut noodig is een dergelijk bestuur.

Nu het amendement van de heeren Treub en Teenstra op art. 1 verworpen is, dunkt mij, dat in zekeren zin over de andere amendementen geoordeeld is, en gaat het niet aan te zeggen: wij moeten de Raden van arbeid vrij laten een bestuur te hebben. Wij maken hier een algemeene regeling, en het komt mij voor, dat, wanneer wij maken een algemeene regeling voor de Raden van arbeid, wij moeten beginnen de bevoegdheid van het bestuur en van de Raden van arbeid te doen vaststaan. Daarom meen ik dat het opschrift en de artikelen die hierop volgen, moeten blijven bestaan.

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: In de eerste plaats een woord over de zaak die aan de orde is, het bestuur. De leden van de Commissie van Voorbereiding herinneren zich, dat ik reeds in de schriftelijke gedachtenwisseling en later bij het mondeling overleg gezegd heb: wanneer men die zaak uit het wetsontwerp wil hebben, acht ik dit van geen groot gewicht. Het spreekt vanzelf, dat het volgend oogenblik de Raad van arbeid kan benoemen een

(Minister **Talma** e. a.)

commissie die belast is met alles waarmede het bestuur belast is. Dit is eenvoudig een quaestie van vorm. Eerlijk gezegd was ik, daarna er over nadenkend, blij, dat men bij het mondeling overleg er niet op aangedrongen had, want dan had ik toegegeven, en dat was verkeerd geweest. Men heeft dezer dagen veel gesproken over den invloed van den ambtenaar. De ambtenaar is veel vrijer en minder gebonden wanneer hij heeft samen te werken met een groot college dan wanneer hij te maken heeft met twee menschen, gekozen met het doel, dat hij met hen de zaken zal afdoen. Heeft hij met een groot college te doen dan spreekt het vanzelf, dat de meeste zaken buiten het college om gedaan worden. A l'impossible nul n'est tenu. Wanneer er duizenden handteekeningen gezet moeten worden, wordt er een stempel gebruikt, ook al is het ambtelijk voorgeschreven, dat er een handteekening moet worden gezet. Wanneer men mij bindt aan de samenwerking met twee personen, waarmede samenwerking mogelijk is, heeft men meer zekerheid, dat de samenwerking zal plaats hebben.

Ik geloof, dat het verstandiger is als het bestuur blijft.

De quaestie door den geachten afgevaardigde uit Amsterdam ter sprake gebracht, is mij welkom. Mij zal niets liever zijn dan een amendement op art. 49, omdat ik dan de gelegenheid heb, die ik tot nu toe niet gehad heb, om op een stuk van een ander werkende na te gaan of het zóó geformuleerd kan worden, dat ik mijn zin krijg. Ik heb wel zelfstandig gedacht hoe het in elkaar te zetten, maar een goede formuleering kan ik niet krijgen. De geachte afgevaardigde zal het met mij eens zijn, dat dit veel gemakkelijker wordt als men als grondslag heeft de redactie van een ander, vooral als die van zoo bevoegde hand is als van den geachten afgevaardigde. Principieel heb ik er geen bezwaar tegen, wanneer in art. 49 die bevoegdheid van den Raad van arbeid in dit opzicht volmaakt helder en zuiver kan worden omschreven.

Een goede redactie daarvoor heb ik op dit oogenblik nog niet gevonden, maar niets zal mij aangenamer zijn dan wanneer ik er zou kunnen aankomen door middel van een amendement van een lid der Kamer.

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil even iets zeggen, naar aanleiding van het zooeven door den Minister gesprokene.

Het blijkt nu, dat de Minister voor de zaak wel iets voelt en voor zich zelf geen bepaald gevestigde opinie alsnog heeft of had.

Waarom is de Minister nu veranderd? Mij dunkt op den zeer zwakken grond, dat een ambtenaar meer zou te zeggen hebben als hij met 9, dan wel als hij met 2 of 4 menschen te maken had.

Mijnheer de Voorzitter, dit hangt, volgens mij, totaal af van de omstandigheden. Men kan dit in het algemeen zoo niet opzetten.

De Minister heeft volkomen gelijk in groote, uitgestrekte districten. Laat ons bij voorbeeld op het platteland nemen het Kamerdistrict Appingedam. Appingedam zelf is de hoofdzetel en daar woont een bestuurslid. De anderen wonen in Loppersum, Delfzijl, Warffum, enz., zoodat de raad over het geheele district verspreid is. Nu geef ik toe dat de ambtenaar in zoo'n district gauwer zal kunnen handelen zonder zijn medeleden te raadplegen, en men er van den anderen kant eerder toe zal komen hem de zaken over te laten.

Maar in een stad als Groningen of Leiden zal dit niet het geval zijn. Daar kan men de leden minstens 2 maal per week gemakkelijk bij elkander krijgen. De menschen komen er dus wel samen en het omgekeerde wordt het geval: 9 controleeren beter dan 3.

Nu is mijn stelling deze: Laat het aan de omstandigheden over. Wij hebben van den Minister een lesje gehad. Een Raad van arbeid over een groot district verdeeld, zooals te Appingedam of Brielle, zal aan den ambtenaar veel moeten overlaten; een Raad van arbeid te Groningen of Leiden behoeft dit niet te doen. Laat het dus aan de menschen zelf over; zij zijn zoo dom niet! Als er te Appingedam bij voor-

(Schaper e. a.)

beeld 3 geschikte menschen wonen, zullen dezen tot commissarissen of bestuur kunnen worden benoemd en de zaak loopt vanzelf.

Hier is nu een middenweg tusschen de opinie des Ministers van vroeger en nu. Ik heb er mij ook eerst blind op gekeken, of er een bestuur moest wezen, ja dan neen. Maar ik meen, dat het gevaarlijk is daartusschen een keuze te doen en daarom is mijn conclusie: laat de menschen vrij!

Ik hoop dus, dat de Kamer met deze stelling zal meegaan en het bestuur niet imperatief zal instellen.

De heer **Teenstra**: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen door verschillende sprekers aan deze zijde is gezegd, komt het mij voor, dat de quaestie in hoofdzaak langzamerhand gaat loopen over de bevoegdheid van de Raden van arbeid om al dan niet verordeningen te maken.

Er is zoo juist een amendement aangekondigd door den geachten afgevaardigde uit Amsterdam VI. Naar aanleiding daarvan en tevens van hetgeen gezegd is door den geachten afgevaardigde uit Winschoten, geloof ik dat het niet wenschelijk is een stemming uit te lokken over het al of niet hebben van een bestuur.

Ik begin inderdaad langzamerhand tot de meening van den geachten afgevaardigde uit Appingedam te komen, dat men die verschillende Raden van arbeid moet vrijlaten of zij voor een bepaalde zaak een bestuur willen nemen, of een commissie, zooals staat in art. 31, 2de lid. Het hangt er niet van af of zij een bestuur hebben, maar van hetgeen aan dat bestuur wordt opgedragen. Daarom verklaar ik uitdrukkelijk, dat, wanneer de discussie over het amendement op art. 49 is afgeloopen, ik mij de vrijheid voorbehoud amendementen in te dienen naar aanleiding van de beslissing, die dan gevallen is en wel bepaaldelijk op art. 61 van de Radenwet, waarin de werkkring van het bestuur wordt omschreven.

De heer **Schaper** ontvangt voor de derde maal het woord, en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Ik wenschte even te vragen: wat wil nu de heer Teenstra? Als art. 61 voorbij is — dat weet de heer Teenstra — komen wij op § 5 terug. Dat zal niet gaan; de Minister meent het blijkbaar ook, en ik zie ook geen kans om er op terug te komen. Ik vind, dat de heer Teenstra deze simpele quaestie telkens vertroebelt. Wij kunnen hier toch spreken over *het bestuur*, zonder meer.

Mijnheer de Voorzitter! Ik weet niet wat uw bedoeling is om in stemming te brengen.

De **Voorzitter**: Het opschrift wordt in stemming gebracht.

De heer **Schaper**: Welnu, dan zal ik tegen het opschrift stemmen.

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: Mijnheer de Voorzitter! De geachte afgevaardigde uit Appingedam brengt ons, geloof ik, op een dwaalspoor. Hij heeft dat natuurlijk niet opzettelijk gedaan, maar hij heeft toch een uitlegging aan mijn woorden gegeven die de Kamer op een dwaalspoor kan leiden.

Ik heb van den beginne af een bestuur in de Raden van arbeid noodig gedacht. Maar toen er zoo'n geweldige oppositie kwam tegen het aantal bepalingen in de Radenwet, heb ik gezegd: gij kunt een deel van die bepalingen voor mijn part verwijzen naar den algemeenen maatregel van bestuur, en wanneer gij overwegende bezwaren hebt tegen die artikelen omtrent het bestuur, heb ik toen gezegd, kunnen zij er uit; de Raad van arbeid kan toch een commissie benoemen, die dezelfde bevoegdheid heeft.

Dat heb ik gezegd. Ik ben nooit van oordeel geweest, dat zij dat bestuur niet noodig hadden. Na het mondeling overleg in de Commissie was men bij het mondeling overleg het ten slotte er over eens; wij hebben toen wel niet een stemming gehouden, maar de geest in de Commissie was zoo, dat het bestuur er in zou blijven. Toen heb ik bij mij zelf gedacht:

(Minister **Talma** e. a.)

dat is maar goed ook, want de positie van den ambtenaar wordt veel sterker bij een grooter college dan bij een bestuur, en daarbij blijf ik.

Ik ben dus niet van gevoelen veranderd. Het eenige wat bij mij gewijzigd is, is de vraag of in de wet een bepaling moet staan om te verzekeren, dat er een bestuur zal zijn. Ik geloof dus, dat het inderdaad verstandig zou wezen, wanneer de Kamer § 5, het opschrift, handhaaft.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het opschrift van § 5 wordt op verzoek van den heer Schaper in stemming gebracht en met 49 tegen 24 stemmen aangenomen.

Vóór hebben gestemd de heeren Passtoors, Schimmelpenninck, van der Molen, Rutgers, van Hoogstraten, Ruys de Beerenbrouck, van Wijnbergen, de Vlugt, Janssen, Middelberg, Beckers, Bolsius, Bogaardt, Scheurer, van Lynden van Sandenburg, Heemskerk, Blum, Elhorst, Fruytier, van der Borch van Verwolde, de Wijkerslooth de Weerdesteyn, Nolens, van Vliet, van der Voort van Zijp, Aalberse, van Nispen tot Sevenaer (Nijmegen), de Geer, Oosterbaan, van den Berch van Heemstede, de Monté verLoren, van Vuuren, van Sasse van Ysselt, van Best, van Asch van Wijck, Pollema, Duynstee, Loeff, van de Velde, Duymaer van Twist, de Visser, Snoeck Henkemans, Brummelkamp, van Lennep, Ankerman, Koolen, Fleskens, Arts, van Wassenaer van Catwijck en de Voorzitter.

Tegen hebben gestemd de heeren de Klerk, Duys, Schaper, Patijn, Troelstra, Teenstra, van Foreest, Eland, de Beaufort, de Jong (Hoorn), de Jongh (Rotterdam), Hugenholtz, Smidt, Drucker, Dolk, Roodhuyzen, Tydeman, Smeenge, Roessingh, Limburg, Hubrecht, Bos, Goeman Borgesius en ter Laan.

De **Voorzitter**: Ik deel aan de Vergadering mede:

A. dat de heeren Thomson en Helsdingen hebben bericht het verdere gedeelte van de vergadering niet te kunnen bijwonen.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

B. dat het verslag gereed is van de Commissie van Rapporteurs voor het wetsontwerp tot wijziging en aanvulling van de Muntwet 1901 (**256**).

Dit verslag zal worden gedrukt en rondgedeeld.

Beraadslaging over **art. 9**, luidende:

Aantal leden. (1) Het aantal leden van den Raad van Arbeid bedraagt ten minste acht en wordt voor iederen Raad van Arbeid bij algemeenen maatregel van bestuur vastgesteld.

„(2) Het aantal plaatsvervangende werkgevers-leden is even groot als dat der werkgevers-leden; dat der plaatsvervangende arbeiders-leden even groot als dat der arbeiders-leden.",

waarop een amendement is voorgesteld door de heeren Treub en Teenstra, strekkende om in plaats van „ten minste acht" te lezen: „ten minste vier". (Stuk n°. 16, II.)

De **Voorzitter**: Het amendement, dat door den heer Roodhuyzen op dit artikel was voorgesteld is, evenals de overige op stuk n°. 15 voorkomende amendementen, door den voorsteller ingetrokken.

De heer **Teenstra** verkrijgt het woord tot toelichting van het amendement en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Na de discussie van zooeven kan ik bij de toelichting van dit amendement zeer kort zijn.

(Teenstra e. a.)

Dit amendement ligt geheel in de lijn van onze overige voorstellen, die beoogen niet een groot college om te beslissen over verschillende zaken, maar een klein college, belast met de uitvoering van de verzekeringen.

Ik begrijp niet dat de Minister iets tegen dat amendement kan hebben. Het geeft den Minister de bevoegdheid wanneer mocht blijken dat de Raden van arbeid van 8, 9 of 10 personen te groot zijn, ze kleiner te maken. Vier is slechts het minimum. Ik beveel dus dit amendement in de welwillendheid van den Minister aan.

Het amendement wordt ondersteund door de heeren Tydeman, Dolk, Hugenholtz en de Beaufort, en maakt derhalve een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: Mijnheer de Voorzitter! Het spreekt vanzelf dat men, al stond er „ten minste twee" zou kunnen zeggen: gij kunt ze toch even groot maken, maar daarom gaat het toch niet. De geachte afgevaardigde bedoelt niet dat de Regeering de Raden zoo groot kan maken als zij wil, maar dat er een groep van Raden van arbeid zal zijn waarvoor vier leden voldoende is.

Nu heeft de Kamer pas met stemming uitgemaakt, dat er zal zijn een bestuur. Wanneer nu een bestuur bestaat uit drie leden, dan begrijp ik niet hoe dat kan in een college van vier personen. Ik geloof dat uit de stemming van zooeven voldoende blijkt dat het systeem van den geachten afgevaardigde de instemming van de meerderheid niet heeft.

De heer **Teenstra**: Mijnheer de Voorzitter! De Minister meent, dat er verschil is tusschen hetgeen ik zeg en hetgeen ik bedoel. Dat is niet zoo. Ik bedoel volstrekt niet een uitspraak uit te lokken dat de Raden van arbeid klein zullen zijn. Dat bedoelde ik zooeven, toen wij het hadden over het maken van verordeningen en over het hebben van een bestuur, maar daarop kom ik niet terug voor wij aan art. 49 zijn. Ik bedoel niet anders dan den Minister gelegenheid te geven de Raden klein te maken als hij dat wil, maar wanneer de Minister zich tegen die bevoegdheid verzet, zal ik hem die niet opdringen en niet weer een stemming uitlokken.

Ik trek dus dit amendement in.

De **Voorzitter**: Aangezien het amendement is ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

De beraadslaging wordt gesloten en **art. 9** zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede, dat de Centrale Afdeeling besloten heeft Vrijdagmorgen te 10 3/4 uur in de afdeelingen te doen onderzoeken het wetsontwerp tot verklaring van het algemeen nut der onteigening ten behoeve van een los- en laadplaats met bijkomende werken op het station Vleuten van den Staatsspoorweg Rotterdam—Utrecht (288).

De vergadering wordt voor een half uur geschorst en daarna hervat.

Beraadslaging over **art. 11**, luidende:

Kiesgerechtigdheid. (1) Kiesgerechtigd voor den Raad van Arbeid zijn Nederlanders, die vóór den aanvang van het loopende kalenderjaar den leeftijd van 25 jaren hebben bereikt, en

hetzij werkgever of arbeider zijn,

hetzij wettelijk of verplicht verzekerd zijn voor een uitkeering in geval van ziekte.

(2) Van de uitoefening van het kiesrecht zijn uitgesloten:

a. zij, wien dat recht bij onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak is ontzegd;

b. zij, die in gevangenschap of hechtenis zijn.",

(Duys.)

waarop tevens amendementen zijn voorgesteld door de heeren Duys, Helsdingen, Hugenholtz, Schaper, ter Laan, Troelstra en Vliegen,

het eerste strekkende om in het eerste lid het woord „Nederlanders" te vervangen door het woord „zij", (stuk n°. 13, V);

het tweede strekkende om in het eerste lid het cijfer 25 te vervangen door het cijfer 21. (stuk n°. 13, VI).

De heer **Duys** verkrijgt het woord tot toelichting van de door hem en eenige anderen ingediende amendementen en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan gelukkig bij de toelichting van het amendement zeer kort zijn, maar ik wensch wel te beginnen met, om allen misverstand dat daarover later zou kunnen ontstaan weg te ruimen, aan den Minister te vragen of hij bereid is in verband met dit artikel de verklaring te willen afleggen dat, wanneer wij hier spreken van kiezers voor de Raden van arbeid en ook later over hen die gekozen kunnen worden tot leden van de Raden van arbeid, daarmede bedoeld worden zoowel mannen als vrouwen. Ik hoop, dat de Minister dit even zal willen bevestigen, omdat het zou kunnen wezen dat daar quaestie over ontstond. Er wordt gesproken van „Nederlanders en „arbeiders". Ik voor mij meen, dat onder die algemeene begrippen ook de vrouwen vallen en dus acht ik het vanzelf sprekend, dat hiermede mannen en vrouwen bedoeld zijn, maar door arbeidersvrouwen is mij speciaal gevraagd, waar zij daaromtrent niet zeker waren, den Minister gelegenheid te geven daaromtrent in openbare zitting een verklaring af te leggen.

Door onze fractie zijn twee amendementen op dit artikel ingediend, één om het woord „Nederlanders" te vervangen door „zij", en één om de leeftijdsgrens van 25 jaar te vervangen door 21 jaar, overeenkomende met onze meerderjarigheid.

Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp eigenlijk niet goed waarom men hier bij de Raden van arbeid niet-Nederlanders uitsluit van het kiesrecht. Wanneer wij hier te doen hadden met een staatkundige organisatie, met een politieke organisatie, met een gemeentebestuur, een Provinciaal Bestuur, met de Staten-Generaal of een waterschap, zou ik mij dat kunnen begrijpen, maar wij hebben hier te doen met een organisatie van verzekerden die binnen de sfeer van hun belangen in de Raden van arbeid het beheer en bestuur waarnemen. Wat heeft dat nu te maken met de vraag of men Nederlander is, ja dan neen? Dat in eenigen Raad van arbeid het aantal niet-Nederlanders overwegend zou zijn boven het aantal Nederlanders, acht ik nergens denkbaar, zelfs niet in de mijnstreek, waar verschillende buitenlanders werken. De vraag is bovendien nog of niet de geheele mijnwerkersbevolking uit de ziekteverzekering zal vallen krachtens het feit dat daarvoor op een andere manier is gezorgd, evenals voor het spoorwegpersoneel. Maar zelfs al was dat niet het geval, dan nog vind ik het niet anders dan billijk, dat men in deze materie zegt: ook een niet-Nederlander, als hij in dienst is van een in Nederland gevestigde onderneming, is verzekerd en moet zijn premie betalen, ook over zijn belangen wordt gehandeld, hem moet dus ook het actief en passief kiesrecht worden gegeven.

Het is zuiver een quaestie van billijkheid en rechtvaardigheid.

Men heeft het bij de sociale wetgeving, en speciaal bij de sociale verzekering, zoo vaak over de reciprociteit die er moet bestaan. Zoo heeft men in de Ongevallenwet — ik meen in art. 9 — een ingewikkelde bepaling gemaakt met de strekking, dat wij de buitenlanders in Nederland gelijk willen behandelen als de Nederlander in het buitenland behandeld worden.

Welnu, juist ook op dezen grond stel ik voor het vereischte van Nederlanderschap uit de Radenwet te laten vervallen.

Zoolang de Duitsche Reichsversicherungsordnung bestaat, dus sedert 1883, wordt daarin volgens § 37 ook aan niet-Duitschers kiesrecht voor de ziekenkassen toegekend. Dus ook aan

(Duys.)

Nederlanders. En in de nieuwe Reichsversicherungsordnung die onlangs door den Rijksdag is aangenomen, wordt in § 333 voor het kiesrecht geen enkele andere eisch gesteld dan deze, dat men is „Volljährig". En de Begründung verklaart dan ook op bladz. 37 nog eens uitdrukkelijk, dat ook niet-Duitschers het kiesrecht zullen hebben.

Men heeft dit in Duitshland zóó vanzelf sprekend geacht, dat noch in de Versicherungskommission, die uit den Rijksdag is benoemd, noch bij het openbaar debat iemand daarop aanmerking heeft gemaakt.

En in Oostenrijk is de zaak precies hetzelfde. In § 40 van het voorontwerp had de Oostenrijksche Regeering het kiesrecht aanvankelijk beperkt tot Oostenrijkers, maar in het definitieve ontwerp heeft de Oostenrijksche Regeering die beperking onmiddellijk laten vervallen en ook aan vreemdelingen het kiesrecht gegeven.

In Oostenrijk en in Duitschland heeft men toch ook wel veel streken en grensdistricten, waar veel vreemdelingen bij elkaar zijn. Is het nu wel bilijk en rationeel, dat wij Nederlanders die aldus in het buitenland als volkomen gelijk gerechtigd behandeld worden, dit dankbaar aanvaarden, maar omgekeerd de vreemdelingen uitsluiten?

Dit is geen reciprociteit. En het is geen staaltje van bijzondere internationale beleefdheid! Waartoe deze noodelooze en onbillijke beperking? Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook aan een ander niet. Maar ook het omgekeerde geldt: wat gij wel graag wilt dat u geschiedt, moet gij ook aan een ander gunnen.

Ik geloof werkelijk, dat de Minister niet langer bezwaar tegen dit amendement moest maken. Zijn wet zal er niet door worden onderstboven geworpen. Ik geloof, dat de Minister tegenover mijn amendement waarlijk niet afwijzend behoort te zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom nu tot de quaestie van den leeftijd.

Hier wordt den Nederlandschen arbeider het kiesrecht voor deze raden pas gegeven als hij 25 jaar oud is. Is die leeftijd nu niet veel te hoog?

Stelt men den leeftijd voor dit kiesrecht op 21 jaar, dan krijgt de arbeider dit kiesrecht als hij reeds een ervaring van ongeveer 8 jaren in het practische leven achter den rug heeft. Immers het arbeidskind in het algemeen verlaat reeds op ± 13-jarigen leeftijd de school en gaat dan zijn plaats in het maatschappelijke leven innemen. Men moet hier niet te zeer zien naar de jongelieden uit de meer gegoede klasse van denzelfden leeftijd. Het is nu eenmaal een feit, dat het hardere leven dat de arbeidende klasse heeft te leiden, de veel moeilijker omstandigheden, waaronder het arbeiderskind opgroeit, dat onmiddellijk van de school naar fabriek of werkplaats gaat, het op jonger leeftijd levenservaring bijbrengen dan bij de kinderen uit de gegoede klassen het geval is, die van de lagere school overgaan naar het M. U. L. O., naar de H. B. S. en het gymnasium en daarna naar Hoogeschool of Academie, waar zij wel theoretisch ontwikkeld worden, maar niet onmiddellijk de algemeene levenservaring opdoen, die het arbeiderskind krijgt.

En nu zou ik den Minister wel eens willen vragen of hij den Nederlandschen arbeider dan liefst 4 jaar stommer acht dan den Duitschen en Oostenrijkschen?

In §§ 12, 333 en 335 van de R. V. O. kan de Minister lezen, dat voor Duitschland alleen geldt de eisch van te zijn: volljähriger Deutscher, terwijl onder de vroegere regeling dezelfde eisch gold sedert 1883. In Duitschland is, ik meen sedert het nieuwe Burgerlijk Wetboek, de meerderjarigheid gesteld op 21 jaar, zoodat men sedert dat tijdperk het kiesrecht voor de Krankenkassen op dien leeftijd heeft.

In Oostenrijk wordt als eenige eisch gesteld, dat men moet zijn „eigenberechtigt", dat wil dus ook zeggen meerderjarig. Dit komt voor in de Oostenrijksche wet sinds 1888. In § 17 van de Oostenrijksche wet staat uitdrukkelijk, dat, om kiezer te kunnen zijn of om gekozen te worden tot lid van het bestuur of de Generalversammlung men eigenberechtigd moet zijn. In het definitieve ontwerp van de Oostenrijksche Versicherungsordnung komt een bepaling voor, waarbij de mogelijkheid wordt geschapen om het kiezerschap zelf te verlagen bij Statut tot het 20ste jaar.

Ik vraag u, Mijnheer de Voorzitter, waar de ervaring in Duitschland sedert 1883 en in Oostenrijk sedert 1888 geleerd heeft, dat deze regeling goed is, anders was men bij de Reichsversicherungsordnung wel afgeweken van de bepaling om de grens op de meerderjarigheid te stellen, waarom zullen wij dat dan in Nederland niet invoeren?

Ik wijs er op, dat er in den laatsten tijd van allerlei kanten aandrang komt om in het algemeen de menschen op jeugdiger leeftijd meer invloed te geven. In het rapport van de Liberale Unie, omtrent het kiesrechtvraagstuk, opgesteld door de heeren de Kanter, Patijn en Rink, wordt de wenschelijkheid uitgesproken om voor de kiezers voor de Tweede Kamer den leeftijd op 23 jaar te bepalen. Reeds de Kieswet-Tak stelde den 23-jarigen leeftijd.

Ik wijs in dit verband op hetgeen geschied is bij de behandeling van de wet op het arbeidscontract, toen de bevoegdheid besproken werd van minderjarigen om overeenkomsten aan te gaan. In het ontwerp stond het volgende:

„Art. 1637*g*. Een minderjarige is bekwaam als arbeider arbeidsovereenkomsten aan te gaan, indien hij daartoe door zijn wettelijken vertegenwoordiger, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, is gemachtigd.

Art. 1637*h*. Indien een daartoe niet bekwaam minderjarige een arbeidsovereenkomst heeft aangegaan en dientengevolge gedurende veertien dagen, zonder tusschenkomst van zijn wettelijken vertegenwoordiger, in dienst van den werkgever arbeid heeft verricht, wordt hij geacht door dien vertegenwoordiger mondeling tot het aangaan dier arbeidsovereenkomst gemachtigd te zijn geweest."

Dit werd toegelicht op de volgende wijze: „Ook met betrekking tot jonge arbeiders is een nadere regeling onmisbaar. Verreweg de meesten, die in dienstbetrekking in hun levensonderhoud voorzien, bereiken hun maatschappelijke zelfstandigheid vóór den thans geldenden wettelijken meerderjarigheidstermijn, ja zelfs vóór den leeftijd van 21 jaren, als meerderjarigheidsgrens bij de wet van 6 Februari 1901 (*Staatsblad* n. 62) vastgesteld."

Daar werd dus door de Regeering uitdrukkelijk erkend, dat juist in arbeiderskringen de maatschappelijke zelfstandigheid reeds vóór het 21ste jaar feitelijk werd bereikt. Door enkele leden werd hierop aanmerking gemaakt. Men achtte de bepaling een weinig gevaarlijk, want er zouden wel eens jongelingen kunnen zijn, men dacht hierbij aan jongelingen uit de bezittende klasse, die, als zij zelfstandig werden verklaard, wel eens een contract zouden kunnen gaan afsluiten met den directeur van een tooneel of van een opera, waarschijnlijk omdat zij, verliefd geworden op de een of andere kunstenares, te gelijker tijd bij de „Kunst" zouden willen blijven, waarvoor zij dan hun opleiding in den steek zouden laten. Dat mag misschien eens een enkele maal gebeuren in de kringen der meergegoeden, werd geantwoord, doch voor die kringen, waarvoor het arbeidscontract werd gemaakt, zijn de ernst des levens en de maatschappelijke positie factoren, die van dien aard zijn, dat men aan hen gerust dat recht kon geven. Om diezelfde reden meen ik ook, dat wij hier den leeftijd gerust kunnen stellen op 21 jaar. Aanvankelijk had ik willen voorstellen den „meerderjarigen leeftijd", maar het is beter om 21 jaar te zetten, omdat men door een huwelijk enz. ook meerderjarig kan worden.

Ik hoop nu, dat de Minister voor deze amendementen toegankelijk zal zijn. Resumeerende dus:

Wat het eerste amendement betreft, wanneer wij de buitenlanders uitsluiten, dan bejegenen wij het buitenland niet zooals het buitenland ons bejegent. In het buitenland zijn evenzeer streken als wij die hebben in Limburg, waar veel vreemdelingen wonen. Daar heeft men dus dezelfde moeilijkheid die men eventueel hier zou ondervinden.

En wat het tweede amendement aangaat, ik meen, dat de

102de VERGADERING. — 26 JUNI 1912.

56. Ontwerp-Radenwet.

(Duys e. a.)

Kamer moet weigeren om aan Nederlanders een brevet uit te reiken, dat zij vier jaar dommer zijn dan gemiddeld een Duitscher of Oostenrijker, die sedert 1883 al bewezen hebben, dat zij op 21-jarigen leeftijd zeer goed in staat zijn om kiezer te kunnen zijn voor ziekenkassen.

Ik hoop, dat de Minister de juistheid der verdediging mijner amendementen zal erkennen, en om de Kamer een stemming te besparen, deze ook zal willen overnemen.

De **Voorzitter:** Daar deze amendementen zijn ingediend door meer dan vijf leden, maken zij een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer **Nolens**, voorzitter van de Commissie van Voorbereiding. Een enkel woord over de beide amendementen die niet van zeer ingrijpenden aard zijn.

Wat het eerste amendement betreft, de voorstellers kunnen zich, dunkt mij, niet beroepen op art. 9 van de Ongevallenwet, waar het daar toch een geheel andere zaak geldt, waar sprake is van het geval wie bij een ongeval de uitkeering zal genieten.

Of een zeker getal vreemdelingen mede kiesgerechtigd zullen zijn voor de Raden van arbeid, is, dunkt mij, een zaak van heel weinig beteekenis. Maar dat getal vreemdelingen is ook niet gelijkelijk over het geheele land verdeeld, in sommige streken heeft men een tamelijk groot getal vreemdelingen, die bij het in werking komen van deze wet kiesgerechtigd zullen worden. Mij komt de zaak evenwel voor van zoo weinig beteekenis te zijn, dat ik voor mij beperking van het kiesrecht tot Nederlanders nu niet zoo dringend vereischt acht voor een goeden gang van zaken. Ook wel om de reden die door den voorsteller van de amendementen nu is ontwikkeld, dat nl. ook in naburige landen vreemdelingen niet worden uitgesloten.

Over het tweede amendement, betreffende den leeftijd, kan men lang twisten. Ten slotte komt het neer op de vraag: wanneer mag een Nederlander of een vreemdeling geacht worden zoo verstandig te zijn om bij de samenstelling van deze Raden van arbeid zijn invloed uit te oefenen? Van veel beteekenis vind ik de zaak niet. Men vergete niet, dat in andere kringen vele jongelieden op den leeftijd van 21 jaar nog geheel door de ouders worden onderhouden en al moge dit argument nu niet geheel opgaan voor den arbeiderstand, men moet toch ook in acht nemen, dat hier van een onthouding van het kiesrecht geen sprake is. Het is alleen een zaak van eenig uitstel, want op den 25-jarigen leeftijd krijgen zij het in elk geval. De zaak is, dunkt mij, ook van te weinig beteekenis om nu juist het voorbeeld van het buitenland er bij te halen.

Mijnheer de Voozitter! Persoonlijk ben ik zeer te vinden voor het eerste amendement, tegen het tweede heb ik op het oogenblik nog bezwaren.

De heer **Schaper:** Mijnheer de Voorzitter! Ik zou een enkel woord willen zeggen over het artikel en meer in het bijzonder over de daarin aangebrachte wijziging. Vóór de laatste wijziging in dit artikel luidde het: „hetzij verzekerd zijn krachtens één der artikelen 16, 2de lid, en 16*a* der Ziektewet, of ingevolge art. 16*b* dier wet". Nu heeft de Minister daarvan gemaakt: „hetzij wettelijk of verplicht verzekerd zijn voor een uitkeering in geval van ziekte". Deze en ook andere wijzigingen wijzen er op, dat bij den Minister het streven bestaat om deze geheele Radenwet los te maken van de Ziektewet. Vergis ik mij niet, dan is dit onmiddellijk gekomen op aanwijzing van den heer Lohman, die voor enkele dagen iets dergelijks heeft bepleit. De bedoeling van dien geachten afgevaardigde is niet onduidelijk. Hij wil van de Radenwet niets weten en hij zal misschien tegen de Ziektewet stemmen. Ik kan dit systeem begrijpen, maar de Minister zal toch niet zoo over de zaak denken. De Minister heeft den weg gevonden om bij de Ziektewet de zaak formeel met — wat men familiaar noemt — een „foefje" in orde te maken, zoodat de juridische bezwaren zijn opgelost. Daar zit

(Schaper e. a.)

misschien wel iets verdienstelijks in, maar als deze Radenwet geheel los gemaakt wordt van de Ziektewet, wat zijn dan eigenlijk de plannen van de meerderheid, van u, Mijnheer de Voorzitter, en van den Minister? Er zal ten opzichte daarvan wel eenig contact bestaan, wat men ook wel eenigszins moet opmaken uit de Nota van Wijziging. Wij zijn bezig aan de wettelijke regeling der „arbeidersziekteverzekering", waarvan deze Radenwet het eerste deel is. Nu wordt deze wet los gemaakt van de Ziektewet en men hoort daaromtrent in en buiten de Kamer allerlei geruchten. Gij, Mijnheer de Voorzitter, liet u gisteren in dien geest uit, dat er vóór de vacantie wel niets meer van de Ziektewet zou komen, maar door anderen hoort men weer mompelen, dat er in het geheel niets meer van de Ziektewet komt. Straks zal, volgens sommigen, eerst de Invaliditeitswet aan de orde komen, en nu komt het mij toch voor, dat wij daar een klein weinigje over moeten hooren, nu de eerste tastbare aanleiding bestaat. Wij zullen nog enkele dagen met de Radenwet bezig zijn (ik hoop dat wij er deze week mede gereedkomen), maar is dit nu een Radenwet zonder meer, los van alles?

Bij de Invaliditeitswet komen de Raden van arbeid niet zeer te pas, daar hebben zij niet veel te zeggen. Daarvoor maakt men deze Radenwet niet, men maakt haar om de ziekteverzekering. Wil men deze zaak onafhankelijk behandelen en straks de Ziektewet loslaten of haar ad calendas graecas uitstellen? Het komt mij voor, dat wij hiervan iets moeten weten. De Minister heeft gesproken van een wijziging, die komt in de Ziektewet, in verband met de Radenwet. Daaruit zou men opmaken, dat de Radenwet nog in hetzelfde verband blijft en dan vraag ik mij af: waarom deze wijziging? Waarom de Ziektewet er uit gehaald? Is dit alleen gebeurd om van den kant van den Minister den heer de Savornin Lohman ter wille te zijn?

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: Om het mogelijk te maken dat de eindstemming over de Radenwet zal kunnen worden gehouden zonder eindstemming over de Ziektewet af te wachten.

De heer **Schaper:** O, het gaat dus van den Minister uit, tegen het plan van u, Mijnheer de Voorzitter om de eindstemming over de beide wetsontwerpen te gelijk te houden.

De Minister wil dus een eindstemming over de Radenwet, na afloop van haar behandeling.

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: Ik heb er niets over te zeggen, maar ik wil het mogelijk maken.

De heer **Schaper:** De Minister heeft er niets over te zeggen, maar hij zegt het toch maar! Er is dus weer voeling met de meerderheid, welke voeling in den laatsten tijd, na het gebeurde met de amendementen-Lohman, zeker is versterkt.

Ik zou willen weten: staat de Radenwet nu geheel los? Uit de interruptie van den Minister zou men het wel opmaken. Wat zijn wij nu bezig te doen? Een Radenwet te maken waarvan straks niet meer zal worden gesproken? Voor de Invaliditeitswet zijn de Raden van arbeid vrijwel overbodig, wanneer men een kleinigheid verandert, kon men ze er uithalen.

Ik zou willen weten wat de vooruitzichten zijn als wij straks met vacantie gaan. Ik zou willen weten welk perspectief de Regeering en de meerderheid van deze zaak hebben. Ik vind het onpleizierig, dat wij nu bij de artikelen van de Radenwet moeten denken: wat er verder zal gebeuren moeten wij later maar eens zien. Ik zou gaarne een antwoord van den Minister hebben.

De **Voorzitter:** Ik wensch den geachten afgevaardigde te antwoorden dat, toen ik mijn opinie over de eindstemming heb medegedeeld, ik in de onderstelling verkeerde, dat de

(Voorzitter e. a.)

Ziektewet en de Radenwet te gelijk behandeld zouden worden. De positie is evenwel veranderd, doordat de Ziektewet thans niet meer aan de orde zal komen; het komt mij voor, dat over de Radenwet, die zelfstandig is geworden, zal moeten worden gestemd, doch de beslissing blijft daarover na afloop van dit debat aan de Kamer.

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: In antwoord aan den geachten afgevaardigde uit Appingedam wil ik dit zeggen. De bedoeling van deze wijziging is dezelfde als de heer Patijn had, toen hij zijn amendement wijzigde, toch geheel onafhankelijk van deze wijziging, namelijk deze: nadat de heer de Savornin Lohman had opgemerkt, dat men toch moeilijk stemmen kon over een wet, waarin verwezen werd naar een wet, welke niet bestond, heb ik begrepen, dat de Radenwet, wil men de Kamer in staat stellen zonder bezwaar deze af te doen, zoo moet geformuleerd worden, dat dit mogelijk is.

Nu wil ik den geachten afgevaardigde niet zeggen, wat de Kamer het volgend jaar zal hebben te doen — dit staat niet aan mij — maar ik wensch den geachten afgevaardigde twee dingen te zeggen.

Vooreerst, dat ik hoop met den geachten afgevaardigde over enkele weken mondeling overleg te houden over de Invaliditeitswet, en dat het wenschelijk is, dat wij weten, als wij daarmede bezig zijn, wat het woord: Raden van arbeid beteekent dat daar herhaaldelijk in voorkomt.

In de tweede plaats meen ik gehoord te hebben, dat het in de bedoeling ligt na de groote vacantie eindelijk in de afdeelingen te behandelen de Ongevallenwet, welke er nu reeds bijna een jaar is. Bij de wijziging der Ongevallenwet nu zal de beteekenis van de Raden van arbeid en van den voorzitter natuurlijk in rekening gebracht moeten worden en daarom ook is het in hooge mate wenschelijk, dat de Radenwet wordt afgedaan.

Van de behandeling nu der Ziektewet kan ik alleen dit zeggen, dat wanneer op de een of andere wijze de Kamer zich onwillig zou toonen om de Ziektewet te behandelen — ik spreek niet over een regeling van werkzaamheid op grond van een graad van urgentie — dit aan mijn ministerieele verantwoordelijkheid een einde zou maken.

Dit is, dunkt mij, duidelijk en klaar uitgesproken.

Nu de amendementen.

Daarover zijn drie vragen gesteld.

In de eerste plaats heeft de geachte afgevaardigde gevraagd, hoe het staat met mannen en vrouwen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat zonder eenigen twijfel hier geen onderscheid gemaakt wordt in de Radenwet tusschen mannen en vrouwen.

Voorts heeft de geachte afgevaardigde twee amendementen ingediend.

Het tweede amendement over de 25 jaren betreft een zeer moeilijke zaak.

Over zulke cijfers valt eigenlijk niet veel te redeneeren.

De geachte afgevaardigde vraagt of ik onze arbeiders zooveel achterlijker vind dan de buitenlanders; dat niet; maar ik vind 25 jaren een verstandigen leeftijd en wanneer ik een anderen leeftijd zou voorstellen, zou ik, waar men bij de Kamers van arbeid, bij de Raden van beroep, bij het kiesrecht eveneens den 25-jarigen leeftijd heeft, het gevoel hebben, dat op mij de bewijslast rustte dat 25 jaren verkeerd is en ik moet eerlijk zeggen, dat ik daarvoor ook in hetgeen ik van den geachten afgevaardigde gehoord heb, geen grond heb gevonden.

Ik kan daarom het amendement niet aan de Kamer aanraden.

Een andere quaestie is het eerste amendement.

Ik moet eerlijk zeggen, dat ik, toen ik het amendement van den geachten afgevaardigde voor het eerst las, bij mij zelf dacht: hoe komt de geachte afgevaardigde daar nu aan; maar naderhand heb ik er over gedacht speciaal met het oog op onze grensdistricten in het Zuiden. Ik heb toen gevoeld, dat het niet heel billijk was; dat er in uitsluiting van buitenlanders eenig bezwaar was gelegen. En waar wij er zoo bijzonder prijs op stellen, dat onze arbeiders die in Duitschland gaan werken, daar hebben de volle bescherming van de wet en het volle deel aan de verzekeringen, die daar voor de arbeiders zijn ingesteld, geloof ik, dat het amendement van den geachten afgevaardigde omtrent het Nederlanderschap wel aanbeveling verdient.

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den Minister voor het antwoord dat hij mij gegeven heeft op mijn vraag. Daaruit blijkt in de eerste plaats, dat hij toch wel iets weet. Hij houdt zich natuurlijk leuk en zegt: dat is een zaak van de Kamer, ik heb er niets mee te maken. Maar er blijkt toch wel eenige voeling te bestaan tusschen de meerderheid en den Minister. De Minister weet een en ander en heeft, naar het schijnt, eenige verwachtingen.

Het zwaartepunt van het antwoord van den Minister zit hierin, dat de Minister zou aftreden — zoo ongeveer heeft hij het gezegd — wanneer de Kamer onwil mocht toonen om de Ziektewet te behandelen.

Ik begrijp dit volkomen; maar nu komt het mij voor, dat de Minister er dan ook prijs op moet stellen de behandeling van deze ontwerpen voort te zetten. De Minister zegt nu, dat hij hoopt over enkele weken overleg te kunnen plegen over de Invaliditeitswet. Wat wil dat zeggen? Dat hij hoopt, dat wij in de vacantie, nadat wij een geheel jaar en meer dan een jaar in de Ziektewet en in de Invaliditeitswet hebben gezeten, in een tijd dat de meeste Kamerleden niet te vinden zijn, in een zeer schraal bezochte Commissie-vergadering, misschien met een stuk of wat Commissieleden en de helft of een derde van de bijzitters en plaatsvervangers, overleg zullen plegen over de Invaliditeitswet? Ik kan het mij haast niet voorstellen: wij weten hoe nu reeds dikwijls in de Commissie slechts enkele leden aanwezig waren, die, toen „de koek gesneden was", om met dr. Bos te spreken, met amendementen kwamen, maar in de Commissie-vergadering niet verschenen. De Minister schijnt ons te beschouwen als een *perpetuum mobile*.

Hoe zal het gaan over enkele weken, zooals ik het mij voorstel? U schudt bedenkelijk met het hoofd, Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp dat volkomen, maar men moet niet vergeten, dit is de eenige wijze waarop wij nu in het publiek over deze zaak kunnen spreken. Ik vrees, dat wij anders in eens een convocatiebiljet zullen krijgen om in Juli dat overleg te plegen in een tijd dien de Kamerleden gewoonlijk elders doorbrengen. Men moet toch begrijpen, dat wij zoo niet kunnen doorgaan met de vacantie met zulken ingrijpenden arbeid te besteden, en wij daarbij ook denken aan de zware taak van den heer griffier. Zoo blijven wij doorloopend in touw.

In het laatste jaar zal er weer heel wat moeten gebeuren in de Kamer; daar behoeven wij geen woord over te spreken. Er moeten belangrijke wetten, volgens den wil van de meerderheid, in het *Staatsblad* worden gebracht. Dan komen de verkiezingen. Meent men dan soms, dat wij tot het volgend jaar tot in Augustus zullen kunnen doorwerken? Dat gaat toch niet!

Afgescheiden hiervan, dat men ook een beetje medelijden moet hebben met de Commissie, haar bijzitters en plaatsvervangers, een feit is het, dat als zij bijeen zal moeten komen, er slechts weinigen zullen aanwezig zijn en dat dus het overleg van weinig waarde zal wezen.

Ik geef toe, dat de Minister daar niet rechtstreeks mee heeft te maken, maar in ander opzicht heeft hij dat toch wel, want hij zal het wel verstandig vinden om er bij tegenwoordig te zijn, maar overigens is het een quaestie, die formeel en in het bijzonder de Kamer aangaat. Indien de Minister echter deze wetsontwerpen zoo spoedig mogelijk afgehandeld wil hebben — wetsontwerpen waaraan hij zoo hecht dat hij wil aftreden indien er onwil bij de Kamer bestaat om ze te behandelen — zal hij verstandig doen door te zor-

(Schaper e. a.)

gen, dat de behandeling van de Ziektewet doorgaat, zoodra wij weer bijeenkomen.

Wat de wijziging van de Ongevallenwet betreft, deze moet behandeld worden, en wat de Radenwet aangaat, hooren wij wel dat de Ziektewet daaraan vast blijft, maar wij hebben geen pertinente verklaring van den Minister vernomen, dat hij er prijs op stelt dat de Ziektewet spoedig behandeld zal worden, zoodat de Radenwet inhoud krijgt. De Radenwet is een leege dop; als wij er over stemmen hebben wij veel werk gedaan, maar niets bereikt. De *vrucht* komt eerst in die dop door aanneming van de Ziektewet. Wij moeten de zaak gereed maken, anders is de animo om met de Radenwet voort te gaan en er over te stemmen, nog geringer, omdat wij met die wet zonder de Ziektewet niets zullen bereiken. Die wet past wel in het raderwerk van de wetgeving van den Minister, maar er wordt geen enkele verzekering voor de arbeiders mede verkregen.

De Voorzitter: Ik heb den heer Schaper laten uitspreken, maar ik hoop, dat de andere leden niet zullen ingaan op hetgeen hij in het midden heeft gebracht. Het door hem besprokene betreft quaesties voor het volgende jaar, waarmede wij thans niets te maken hebben. Nu zijn in behandeling art. 11 der Radenwet en de daarop voorgestelde amendementen.

De heer **Nolens**, voorzitter van de Commissie van Voorbereiding: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch naar aanleiding van de opmerkingen van den heer Schaper over de Regeeringswijziging het volgende te zeggen. Die wijziging is niets anders dan een uitvloeisel van den wensch om de Radenwet zooveel mogelijk afgescheiden te beschouwen van de verschillende verzekeringswetten. Het is eenvoudig een formeele quaestie. Ik heb nooit het bezwaar gevoeld dat bestond tegen het citeeren van die artikelen van de Ziektewet in de Radenwet, maar nu dat bezwaar door sommigen wel geopperd is en daaraan weer zeer veel beteekenis is gehecht, waardeer ik het dat de Minister getracht heeft dat bezwaar te ondervangen en door omschrijvingen het citeeren van die bepaalde artikelen der Ziektewet te vermijden.

De zaak is dus niet van veel beteekenis. Indien men daaruit zou willen afleiden, dat de Radenwet niet met de ziekteverzekering en met de andere verzekeringen in verband stond, dan zou men daarin niet slagen. Men kan dat theoretisch, formeel wel voor den geest hebben en zeggen, dat men een Radenwet heeft en verder geen gewijzigde ongevallenverzekering, geen ziekteverzekering en geen invaliditeitsverzekering kent, maar feitelijk is dat onmogelijk. Vandaar dat het natuurlijk in den geest van hen, die aan de behandeling van de Radenwet medewerken, moet vaststaan, dat wij binnenkort die wetten moeten krijgen, welke zich daaraan aanpassen. Of eerst de ziekteverzekering dan wel de invaliditeitsverzekering zal moeten volgen, weet ik op dit oogenblik niet, want dat hangt van verschillende omstandigheden af, maar het is duidelijk, dat het een en het ander moet beëindigd worden. Wat met die verzekeringen verder zal gebeuren, zullen wij natuurlijk als dat besproken wordt, hetzij hier, hetzij elders, zoo verstandig mogelijk regelen, maar ik geloof dat op dit oogenblik niet kan worden uitgemaakt welk wetsontwerp na het reces zal moeten volgen.

Ik zal er verder niet op ingaan. In de opvatting van den Minister geef ik hem volkomen gelijk als hij zegt: als de Kamer niet geneigd mocht zijn de Ziektewet te behandelen, moet ik er het bijltje bij neerleggen. Dat ligt voor de hand, maar daarbij is geen sprake van het tijdstip van behandeling. Ik meen, dat nu de tijd nog niet is gekomen om over die prioriteit te spreken, te meer omdat het met de wijziging, die de Regeering in dit artikel heeft aangebracht, volstrekt niet in verband staat.

De heer **Duys:** Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den Minister en den voorzitter van de Commissie van Voorbereiding voor de welwillende houding die zij hebben aangenomen tegenover het amendement over de niet-Nederlanders.

(Duys e. a.)

Waar de Minister het feitelijk heeft aanbevolen, hoop ik dat ook de meerderheid van de Kamer zich daarmede zal kunnen vereenigen.

Het spijt mij, dat de Minister niet ook tegenover het amendement over de 25-jarigen leeftijd wat meer tegemoetkomend is geweest. De Minister heeft gezegd dat hier alles was een quaestie van cijfers en dat op hem de bewijslast zou rusten om aan te toonen dat op vroegeren leeftijd de arbeider wel in staat zou zijn zijn stem in deze uit te brengen. Ik zou wel willen dat de Minister als hij iets te bewijzen had altijd zoo gemakkelijk het bewijsmateriaal kon vinden als ditmaal. Hier heeft men nu inderdaad onmiddellijk het materiaal bij de hand.

In Duitschland zijn reeds dertig jaar de meerderjarige arbeiders kiesgerechtigd, wat daar nog van veel meer beteekenis is, omdat de arbeiders daar 2/3 invloed in de kassen hebben en niet de helft, en welk een enorm stuk practisch sociaal werk is daar door de arbeidersklasse immers op het gebied der ziekteverzekering niet verricht! De ervaring leert dat het daar uitstekend gaat, en in Oostenrijk evenzoo. Wanneer echter de Minister in afwijking van het buitenland voorstelt den leeftijd van 25 jaar, dan moet hij juist bewijzen dat de Nederlandsche arbeider niet kan wat de Duitsche en Oostenrijksche wèl kan. Ik geloof nu juist dat die bewijslast voor den Minister te zwaar zal zijn.

Overigens staan boven de Raden van arbeid nog de verzekeringsraden, waarvoor men 25 jaar moet zijn, en waarin de Minister allerlei bezoldigde ambtenaren kan benoemen, die tegen eventueele excessen en Ausschreitungen kunnen waken. Ik begrijp dus niet dat de Minister niet ook in dit opzicht wat meer tegemoetkomend is geweest.

Ik geloof dat hij heel veel menschen wanneer ze een beetje ouder worden ontslaat — ik wil niet zeggen dat dat hier nu met den Minister ook het geval is —, een soort oudemannetjes zelfgenoegzaamheid.

Men begint dan den tijd toen men zelf meerderjarig was te vergeten en denkt: och, wij alleen, wij ouderen, weten het.

Laat men heusch hier niet bang wezen dat de Nederlandsche arbeider niet zou kunnen wat de Oostenrijksche of de Duitsche arbeider wel kan. Wanneer de Minister mij bewijst dat dit niet zoo is, zal ik mijn amendement intrekken, maar als de Minister dat bewijs niet levert, moet hij voelen dat hij, juist omdat die bewijslast zoo moeilijk is, het amendement moet steunen en overnemen. Ik geloof dat de Minister dat zeer goed kan doen.

De heer **Troelstra:** Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch nog een kort woord toe te voegen aan de bespreking van dit amendement door den heer Duys. Wij hebben hier, dunkt mij, niet te vergeten, dat de materie die het hier geldt oorspronkelijk krachtens haar wezen tot het gewone vermogensrecht behoort. De voorziening in ziekte, het beheer over het inkomen is een zaak van het gewone private vermogensrecht, en zoolang men blijft op het gebied van de vrijwillige verzekering wordt alles wat de arbeider doet ten opzichte van die verzekering beheerscht door het gewone burgerlijke recht. Alle bevoegdheden die men heeft bij deze vermogensrechtelijke handelingen zijn wat den leeftijd betreft vastgeknoopt aan de meerderjarigheid. Wat gebeurt nu bij deze wet? Nu wordt, alleen om de zaak algemeen te regelen, aan iets wat bij de vrijwillige verzekering behoort tot het vermogensrecht een semi-publiekrechtelijk karakter gegeven. Nu is de vraag of men daarbij reden heeft, een hoogeren leeftijd in te voeren, om dus als het ware iemand gedurende vier jaren de bevoegdheden te ontnemen die hij op dat terrein eigenlijk behoorde te hebben.

Ik begrijp zeer goed, dat de Minister, denkende: welken leeftijd moet ik hier voor het kiesrecht nemen?, de wet op de Kamers van arbeid ter hand heeft genomen, maar ik wensch er toch op te wijzen, dat er hier verschil is. De Kamers van arbeid zijn gewone publiekrechtelijke lichamen, maar deze Raad voor de verzekering treedt in de plaats van een privaatrechtelijke zaak. Dat is een groot verschil en waar men nu

(Troelstra c. a.)

voor de Kamers van arbeid den hoogeren leeftijd heeft genomen, die zich langzamerhand bij ons schijnt in te burgeren voor publiekrechtelijke bevoegdheden, wil het mij voorkomen, dat er geen reden bestaat voor analogie in dezen zin, dat men ook voor den Verzekeringsraad dien leeftijd neemt. Integendeel, zooals ik tracht aan te toonen, de aard der materie zelf geeft alle aanleiding daarvoor te houden den 21-jarigen leeftijd. Ten opzichte van de arbeiders worden meer en meer zaken die tot den gewonen privaatrechtelijken toestand behooren gebracht onder het publiek recht. Dat is in zekeren zin noodig, maar laat dit dan niet tevens gepaard gaan met de ontneming van bevoegdheden zonder eenige bepaalde reden. Ik zie in deze verhooging van den leeftijd tot 25 jaar een onnoodige ontneming van bevoegdheden. Daarom kom ik daartegen op. Als wij dit bij deze materie goedkeuren, zullen wij straks bij een werkloozenverzekering en bij andere dergelijke zaken een zelfde regeling moeten maken en het komt mij voor, dat wij ons dan op een verkeerden weg bevinden.

Ik weet niet, of de Minister deze zijde van de zaak goed heeft overwogen, maar mocht dit niet het geval zijn, dan zou ik Zijn Excellentie wel in overweging willen geven zich niet zoo vierkant tegen ons amendement te verzetten. Ik geloof, dat ook zij die in beginsel voorstanders zijn van vrijwillige verzekering en die slechts noodgedrongen deze publieke verplichte verzekering accepteeren, in deze aan onze zijde zullen moeten staan.

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: Mijnheer de Voorzitter! Op hetgeen de heer Duys gezegd heeft in verband met zijn amendement omtrent de 25 jaar wil ik dit antwoorden, dat niet omdat in andere landen een andere leeftijd is genomen, op mij de bewijslast komt te rusten, maar dat m. i. op den geachten afgevaardigde de bewijslast rust, aangezien voor de andere colleges die ik noemde — en ik spreek hier niet in de eerste plaats over lichamen als de Staten-Generaal of de gemeenteraden, maar over de Kamers van arbeid en de Raden van beroep — evenzeer de 25-jarige leeftijd wordt geëischt.

De geachte afgevaardigde uit Amsterdam heeft gezegd, dat het hier geldt zaken van vermogensrecht en dat men dus in deze aan de meerderjarigen hun rechten niet mag onthouden.

De geachte afgevaardigde vroeg mij, of ik de zaak van deze zijde heb bezien. Neen, deze zijde is niet aan mijn aandacht onderworpen, maar indien een ambtenaar of een ander tot mij had gezegd: maak er 21 jaar van, want het geldt hier een vermogensrechtelijke quaestie, dan zou ik vragen: wie vertegenwoordigt dan hier den minderjarigen verzekerde? Als men zich stelt op het standpunt van den geachten afgevaardigde, zou, dunkt mij, voor den minderjarigen arbeider het kiesrecht door zijn wettelijken vertegenwoordiger moeten worden uitgeoefend. Waar dit niet het geval is, meen ik, dat wij bij de Raden van arbeid wel degelijk te maken hebben met organisaties waaraan door het publiek gezag een zekere taak wordt opgedragen en niet met corporaties die eenvoudig zijn in staat gesteld de persoonlijke rechten van de betrokken personen uit te oefenen.

Ten slotte wil ik nog verklaren, dat ik het amendement omtrent het Nederlandschap overneem.

De **Voorzitter**: Aangezien het amendement van de heeren Duys c. s., voorkomende op stuk n°. 13 onder V, door de Regeering is overgenomen, maakt het als zoodanig geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Mag ik de Commissie van Voorbereiding verzoeken haar oordeel te willen mededeelen over de Regeeringswijziging en over het overgebleven amendement?

De heer **Nolens**, voorzitter van de Commissie van Voorbereiding: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie kan zich vereenigen met de wijziging die de Regeering in het artikel heeft aangebracht.

(Nolens c. a.)

Wat het tweede amendement van de heeren Duys c. s. op dit artikel betreft, de meerderheid der Commissie moet zich daar tegen verklaren.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het amendement van den heer Duys c. s. (stuk n°. 13, VI), wordt in stemming gebracht en verworpen met 49 tegen 16 stemmen.

Tegen hebben gestemd de heeren Duynstee, Loeff, Duymaer van Twist, de Visser, Brummelkamp, van Lennep, Koolen, van Dedem, Fleskens, Arts, van Wassenaer van Catwijck, Passtoors, Rutgers, van Nispen tot Sevenaer (Rheden), Ruys de Beerenbrouck, van Wijnbergen, de Vlugt, Janssen, Middelberg, Beckers, Bogaardt, Scheurer, van Lynden van Sandenburg, Heemskerk, Blum, van Foreest, Elhorst, Fruytier, van der Borch van Verwolde, de Wijkerslooth de Weerdesteyn, de Beaufort, Nolens, van Vliet, van der Voort van Zijp, Aalberse, van Nispen tot Sevenaer (Nijmegen), de Geer, Oosterbaan, van den Berch van Heemstede, de Monté verLoren, van Vuuren, van Sasse van Ysselt, Tydeman, Roessingh, van Best, Hubrecht, Kuyper, van Idsinga en de Voorzitter.

Voor hebben gestemd de heeren Duys, Schaper, Troelstra, Teenstra, Eland, Verhey, de Jong (Hoorn), de Jongh (Rotterdam), Hugenholtz, Marchant, Drucker, Dolk, Roodhuyzen, Smeenge, Limburg en Bos.

Het gewijzigd artikel wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over **art. 12**, luidende:

Wijze van verkiezing.

(1) De verkiezing kan — echter alsdan voor alle Raden van Arbeid — geschieden met toepassing van het beginsel der evenredige vertegenwoordiging.

(2) De werkgever heeft recht op een aantal stemmen, dat verband houdt met het getal arbeiders in dienst van zijn onderneming, die arbeid plegen te verrichten binnen het gebied van den Raad van Arbeid, waarvoor de verkiezing geldt, en wel op:

één stem, zoo dit getal 20 of minder bedraagt;

twee stemmen, zoo dit getal 21 tot en met 100 bedraagt;

één stem meer voor ieder vol honderdtal, dat dit getal meer dan 100 bedraagt.

(3) De kiesgerechtigde, die geen werkgever is, brengt één stem uit.

(4) De werkgever is kiesgerechtigd voor iederen Raad van Arbeid, binnen wiens gebied één of meer in zijn dienst zijnde arbeiders plegen arbeid te verrichten. Voor den Raad van Arbeid, binnen wiens gebied hij niet zijn woonplaats heeft, is hij bevoegd zijn stemmen door een bijzonder schriftelijk daartoe gemachtigde te doen uitbrengen.

(4*bis*) De kiesgerechtigde, die geen werkgever is, brengt zijn stem uit voor den Raad van Arbeid, binnen wiens gebied hij arbeid pleegt te verrichten.

(5) Al wat verder de verkiezing betreft, wordt bij algemeenen maatregel van bestuur geregeld. Bij dien maatregel kan het kiesrecht worden gebonden aan een kiezerslijst, tot stand gekomen volgens regelen, bij den algemeenen maatregel gesteld.

De **Voorzitter**: Ten gevolge van de wijzigingen door de Regeering in dit artikel gebracht bij stuk n°. 41, zijn de verschillende amendementen, die op het artikel voorgesteld waren, vervallen.

102de VERGADERING. — 26 JUNI 1912.

56. Ontwerp-Radenwet.

(Duys e. a.)

De heer **Duys**: Mijnheer de Voorzitter! Gisteren is er een discussie geweest over art. 5 tusschen den heer van Karnebeek en den Minister en toen heeft de Minister den heer van Karnebeek geantwoord, dat die bespreking niet te huis behoorde bij dat artikel, maar bij art. 12. Ik zou nu toch gaarne eens meer precies weten hoe de Minister in zijn stelsel wil uitmaken hoeveel arbeiders iemand in zijn dienst heeft; hoe denkt de Minister dat dit in de practijk zal gaan? Wordt bij ieder werkgever individueel nagegaan hoeveel arbeiders hij in dienst heeft, zoodat bijv. voor een werkgever die een arbeider 4 dagen in dienst heeft, voor de berekening hoeveel stemmen hij ten slote mag uitbrengen, die eene arbeider voor hem evenveel beduidt als voor een ander werkgever een arbeider die hij gedurende een jaar in dienst heeft? Stel, dat een werkgever in een jaar 50 arbeiders in dienst heeft gehad, telkens voor 4 dagen en een ander heeft één arbeider in dienst gehad gedurende een geheel jaar, dan zal de laatste nu minder stemmen krijgen dan de eerste, die telkens 50 arbeiders gedurende 4 dagen in dienst heeft gehad. Zou het niet wenschelijk zijn om de zaak zoo te regelen, dat de berekening werd toegpast naar den maatstaf van „Vollarbeiter", dat zijn arbeiders, die gemiddeld 300 dagen per jaar in dienst zijn? Om tot het getal der „Vollarbeiter" te komen, telt men op het aantal arbeidsdagen in zekere onderneming gedurende een jaar, en deelt dit door 300. Het quotient geeft dan aan hoeveel „Vollarbeiter" er waren. Zoo komt men tot een billijk stelsel. Wellicht wordt dit op deze manier bij algemeenen maatregel van bestuur geregeld, wat wel gewenscht zou zijn. Ik hoop, dat de Minister ons hieromtrent eenige mededeelingen zal willen doen.

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: Ik zal beginnen met den geachten afgevaardigde uit Zaandam er in de eerste plaats te herinneren aan hetgeen de geachte afgevaardigde uit Utrecht zeide, dat het hier gaat om een onderneming, dat onderstelt een zekere continuïteit ook van de behoefte aan arbeiders. In de tweede plaats is als norm waaraan de regelen die bij algemeenen maatregel van bestuur zijn te stellen, zullen hebben te voldoen, in dit artikel opgenomen; dat het hier gaat om het getal arbeiders in dienst van de onderneming van den werkgever, die arbeid *plegen te verrichten* binnen het gebied van den raad. Daarvoor zullen dus regelen moeten worden gesteld. En ik stel mij voor, zonder eenige verbintenis tegenover den geachten afgevaardigde aan te gaan, dat men begint te zeggen, dat een zeker werkgever blijkens de gegevens berustende bij den Raad van arbeid in het gebied van den raad zooveel arbeiders heeft. Dat blijkt o. a. uit de betaalde premiën. Dan mag de man komen om te bewijzen, dat hij meer arbeiders heeft gehad, en een ander mag zeggen, dat die schatting onjuist is. De regeling is eenvoudig, omdat men aanvankelijk den man het getal stemmen geeft waarop hij recht heeft volgens het aantal arbeiders die hij blijkt te bezitten krachtens de door hem betaalde premiën.

Ik geloof, dat deze regeling gemakkelijk in den algemeenen maatregel van bestuur zal kunnen worden uitgewerkt.

De **Voorzitter**: Mag ik de Commissie van Voorbereiding verzoeken, haar meening te willen mededeelen over de wijziging, die door de Regeering na het sluiten van het schriftelijk debat is gebracht in art. 12 en over het nieuw voorgestelde art. 12*a*?

De heer **Nolens**, voorzitter van de Commissie van Voorbereiding: Mijnheer de Voorzitter! De commissie van Voorbereiding heeft tegen de wijziging van art. 12 en tegen het nieuw voorgestelde art. 12*a* geen bezwaar; zij acht beide zelfs zeer rationeel.

De beraadslaging wordt gesloten en het gewijzigde **art. 12** zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

(Voorzitter e. a.)

De **artt. 12*a*** en **13** worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Op art. 14 is een amendement voorgesteld door den heer Duys c. s. (Stuk n°. 13, VIII).

Ik onderstel, dat dit amendement door de Regeering wordt overgenomen als een gevolg van het overnemen van het amendement dier zelfde heeren op art. 11, stuk n°. 13, V.

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: Ja, Mijnheer de Voorzitter! Ik neem ook dit amendement over.

De **Voorzitter**: Ook is door de Regeering in dit artikel een wijziging gebracht, nadat de schriftelijke gedachtenwisseling was gesloten. Mag ik de Commissie van Voorbereiding verzoeken haar oordeel over de door de Regeering aangebrachte wijzigingen mede te deelen?

De heer **Nolens**, voorzitter van de Commissie van Voorbereiding: Mijnheer de Voorzitter! Tegen de door de Regeering aangebrachte wijzigingen bestaat bij de Commissie geen bezwaar.

Het gewijzigd **art. 14** wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over **art. 15**, luidende:

„Van de verkiesbaarheid tot lid of plaatvervangend lid van den Raad van Arbeid zijn uitgesloten zij, die bij onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak de beschikking of het beheer over hun goederen hebben verloren, of van de verkiesbaarheid ontzet zijn",

waarop een amendement is voorgesteld door de heeren de Wijkerslooth de Weerdesteyn en Aalberse, strekkende om in den voorlaatsten regel, tusschen de woorden „af" en „van" in te voegen de woorden „van het kiesrecht of".
(Stuk n°. 17, I).

De heer **de Wijkerslooth de Weerdesteyn** ontvangt het woord tot toelichting van het amendement en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Naast art. 14 van het ontwerp, vermeldende aan welke positieve eischen men moet voldoen om verkiesbaar te zijn in den Raad van arbeid, vindt men in art. 15 vermeld wie van de verkiesbaarheid in gemelden Raad van arbeid zijn uitgesloten. Uitgesloten zijn namelijk: 1°. zij die bij onherroepelijke rechterlijke uitspraak het beheer over hun goederen hebben verloren; 2°. zij die bij zoodanige rechterlijke uitspraak van de verkiesbaarheid zijn ontzet.

Van de verkiesbaarheid; zij derhalve die bij onherroepelijke rechterlijke uitspraak alleen van het *kiesrecht* zijn ontzet, blijven verkiesbaar.

Dit lijkt slecht verdedigbaar.

Wanneer iemand reeds ongeschikt is om voor een zooveelste gedeelte, als kiezer, een ander aan te wijzen voor de vervulling van bepaalde werkzaamheden, is hij zeker ongeschikt om zelf die werkzaamheden te verrichten; wanneer hij niet voor zijn gedeelte mag beslissen wie een bepaalde functie zal bekleeden, is hij zelf voor de waarneming dier functie zeker niet geschikt. Eigenlijk heeft de maker van dit ontwerp dit zelf zeer goed ingezien, want hij heeft in art. 17 de gevallen opgenoemd, waarin men per sé ophoudt lid van den Raad van arbeid te zijn.

En krachtens dit artikel houdt men op lid te zijn: wanneer men van het kiesrecht of van de verkiesbaarheid ontzet is. Is men dus eenmaal gekozen en verliest men dan bij rechterlijke uitspraak het kiesrecht voor den Raad van arbeid, men houdt tevens onmiddellijk op lid van den Raad van arbeid te zijn.

Zooals de artt. 15 en 17 dus thans tegenover elkander staan, krijgt men deze zonderlinge regeling, dat iemand die daags vóór zijn installatie als lid van den Raad van arbeid door

(de Wijkerslooth de Weerdesteyn e. a.)

den rechter van het kiesrecht wordt ontzet, gerust in den Raad van arbeid zitting kan nemen en jarenlang daarin kan blijven, maar dat iemand die daags na die in-functie-treding zijn kiesrecht verliest, onmiddellijk uit den Raad van arbeid moet verdwijnen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan hier niet anders denken dan aan een vergissing en ik word hierin versterkt, wanneer ik de wordingsgeschiedenis naga van het tegenwoordige art. 14.

Aanvankelijk luidde art. 14, lid 1:

„Verkiesbaar tot lid..... van den Raad van arbeid is ieder die kiesgerechtigd is en

a. gedurende het laatste kalenderjaar bij voortduring werkgever of arbeider is geweest;

b. sedert den aanvang van het laatste kalenderjaar zijn woonplaats heeft binnen het gebied van den Raad van arbeid."

Dit artikel is sedert ook in verband met andere wijzigingen in het ontwerp, geheel omgewerkt, maar bij die omwerking is de eisch der kiesgerechtigdheid in den aanhef van art. 14 oud teloorgegaan, zonder dat van eenige reden hiervoor blijkt.

Ik heb mij verder afgevraagd, in hoeverre het amendement niet juist zou kunnen zijn, omdat het in ons Staatsrecht niet gebruikelijk is, dat, als men ontzet wordt van het kiesrecht, men tevens de verkiesbaarheid verliest. Ik zou daartegen willen zeggen: als er geen precedent is, moet men, waar het door mij geopperde idee juist schijnt, maar een precedent maken. In de tweede plaats echter wijs ik op art. 8 van de wet op de Kamers van arbeid. In dat artikel wordt aangegeven wie verkiesbaar is voor de Kamer van arbeid en in het derde lid van dat artikel wordt gezegd, dat uitgesloten zijn zij die bij onherroepelijk geworden rechterlijk uitspraak van het kiesrecht en de verkiesbaarheid ontzet zijn. Wanneer men dus zijn kiesrecht voor de Kamers van arbeid verliest, heeft men zijn verkiesbaarheid tevens verloren. Een analoge bepaling acht ik hier wenschelijk.

Ik zal er niet veel meer van zeggen nu de Commissie van Voorbereiding met meerderheid van stemmen het amendement aanbeveelt.

Het **amendement** wordt ondersteund door de heeren van Vuuren, van Nispen tot Sevenaer (Rheden) en Janssen, en maakt derhalve een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer **Koolen**: Ik wensch met een enkel woord de bedenkingen te uiten die ik heb tegen het amendement van de heeren de Wijkerslooth en Aalberse. De geachte verdediger heeft zijn rede geëindigd met te zeggen, dat de Commissie van Voorbereiding het amendement met meerderheid van stemmen aanbeveelt. Dit doet de Commissie op grond van het door de voorstellers tot toelichting van hun voorstel vermelde, nl. dat verlies van kiesrecht door rechterlijke uitspraak *a fortiori* verlies van verkiesbaarheid impliceert.

Ik meen dat dit niet juist is. Immers ons Wetboek van Strafrecht kent onder de bijkomende straffen in art. 28 het ontzetten van het kiezen en het ontzetten van de verkiesbaarheid. Ontzetting uit het kiesrecht impliceert niet ontzetting uit de verkiesbaarheid. Men kan van die beide te gelijk of stuk voor stuk worden ontzet.

Ik meen dat ook niet mag afgeweken worden van het principe van ons Staatsrecht. Wanneer men in de Grondwet nagaat de redenen van uitsluiting van verkiesbaarheid voor lid van de Tweede Kamer, van de Provinciale Staten of den gemeenteraad vinden wij daar, dat men niet meer verkiesbaar is wanneer men van de verkiesbaarheid is ontzet, maar is niet genoemd als reden van niet verkiesbaar te zijn: ontzetting van kiesrecht.

Het is het principe van ons Staatsrecht. De grondwetgever en volgende wetgevers hebben nog al wat eischen gesteld voor het kiesrecht en hebben gezegd: wij willen zoo weinig

(Koolen e. a.)

mogelijk eischen stellen voor de verkiesbaarheid, want men moet vertrouwen hebben in degenen die kiezen moeten.

Wanneer iemand uit de verkiesbaarheid wordt ontzet kan hij niet gekozen worden, maar noch in art. 84, noch in art. 127, noch in art. 143 wordt gesteld de eisch dat men, om gekozen te worden, niet mag ontzet zijn van het kiesrecht.

Nu zou ik nimmer van wat zoo stelselmatig in de Grondwet en daarop gebaseerde wetten wordt gezegd willen afwijken en zoo weinig mogelijk in den weg leggen aan het behoud van de verkiesbaarheid. Men moet zoo vrij mogelijk zijn iemand te kiezen.

Wanneer men van zijn kiesrecht is ontzet kan men toch gekozen worden tot lid van Kamer, Staten of raad. Daar moet men nooit van afwijken.

Nu is door den geachten verdediger van het amendement een beroep gedaan op twee wetsartikelen, waar als eisch van verkiesbaarheid gesteld is dat men niet ontzet moet zijn uit het kiesrecht.

In de eerste plaats op art. 8 van de Beroepswet en in de tweede plaats op art. 9 van de wet op de Kamers van arbeid.

Wanneer men nu de discussie en de stukken nagaat, zal men zien bij de Beroepswet dat dit voorstel, dat men niet ontzet mag zijn van het kiesrecht om verkiesbaar te zijn, zonder eenige schriftelijke, noch mondelinge toelichting is doorgegaan en dat hieromtrent ook in het geheel geen discussie is gevoerd. Bij de Kamers van arbeid staat de raad min of meer anders. Daar werd voorgesteld, dat men niet ontzet mag zijn van het kiesrecht, wilde men verkiesbaarheid weren en bij de Memorie van Toelichting zeide de Regeering, dat deze verkiezingen voor de Kamers van arbeid zijn verkiezingen krachtens publiekrechtelijke regeling uitgeschreven, zoodat deze bepaling moet worden opgenomen krachtens art. 28 sub 4 Wetboek van Strafrecht, waarin uitsluiting voor het kiesrecht en de verkiesbaarheid bij verkiezingen krachtens publiekrechtelijke regeling gehouden, wordt geregeld.

Waar nu een dergelijke motiveering op niets steunt acht ik dit voorbeeld uit de Kamers van arbeid niet stringent. Mij komt het voor, dat wij niet mogen afwijken van den regel die ten grondslag ligt aan ons Staatsrecht, dat men zoo min mogelijk beperking mag aanleggen aan de verkiesbaarheid en waar nu bij de verkiezingen voor de vertegenwoordigende lichamen geen strengere eischen voor de verkiesbaarheid gesteld zijn, acht ik het onjuist dezen strengeren eisch aan te nemen tegen hetgeen de Regeering zelf heeft voorgesteld.

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet eerlijk zeggen, dat ik het amendement van den heer de Wijkerslooth niet uit een zoo algemeen standpunt bezien heb, als waarop de beschouwingen rusten, zooeven door den geachten afgevaardigde uit Grave gehouden.

Ik had zoo bij mij zelf gedacht, dat dit amendement misschien geen kwaad kon doen, als het slechts eenigszins gewijzigd werd. Ik zou namelijk meenen, dat de woorden: van het kiesrecht of de verkiesbaarheid ontzet zijn", wil men in den vorm van het ontwerp blijven, en zich houden aan art. 11, 2de lid, moesten gelezen worden: van de verkiesbaarheid zijn ontzet, dan wel van de uitoefening van het kiesrecht zijn uitgesloten. Waar de basis van het amendement is om van de verkiesbaarheid uit te sluiten hen, die het kiesrecht hebben verloren, moet ook de breedere vorm van art. 11 hier worden overgenomen.

De geachte afgevaardigde uit Wijk bij Duurstede heeft waarschijnlijk niet anders bedoeld dan met zijn amendement de regeling volledig te maken.

De geachte afgevaardigde uit Grave maakte daarentegen theoretische bezwaren, waarvan ik a priori wil aannemen, dat zij van beteekenis zijn en daarom wil ik eerlijk zeggen, dat, hoewel ik aanvankelijk geneigd zou zijn het amendement

(Minister **Talma** e. a.)

over te nemen, ik op het oogenblik, wat ik trouwens altijd doe, als er in de Kamer strijd over een amendement is, de beslissing aan de Kamer zal overlaten.

De heer **de Wijkerslooth de Weerdesteyn**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog even willen zeggen, dat ik de wijziging aanbreng, die door den Minister zooeven is aangegeven. En dan blijf ik, ook tegenover de grondwettige en andere bezwaren van den geachten afgevaardigde uit Grave, wijzen op de twee praecedenten: de wet op de Raden van beroep en de wet op de Kamers van arbeid, waar reeds tot tweemaal toe deze rationeele bepaling, zonder dat men gelet heeft op al die theoretische bezwaren, in onze wetgeving is aangebracht. Daarom zie ik ook in het geheel niet in, waarom het ook niet in deze wet zou kunnen gebeuren. Dat iemand die niet waardig en geschikt is voor een honderdste deel een ander aan te wijzen om een functie te vervullen, zelf niet geschikt is om die functie te bekleeden, komt mij zoo rationeel voor, dat er mijns inziens niet het minste bezwaar kan bestaan, dit hier in te voeren.

De **Voorzitter**: Door de heeren de Wijkerslooth de Weerdesteyn en Aalberse is een wijziging in hun amendement gebracht, in dien zin, dat nu door hen wordt voorgesteld om aan het slot van het artikel de woorden „of van de verkiesbaarheid ontzet zijn" te vervangen door de woorden: „of van de verkiesbaarheid zijn ontzet dan wel van de uitoefening van het kiesrecht zijn uitgesloten."

Mag ik de Commissie van Voorbereiding verzoeken haar oordeel over het gewijzigd amendement mede te deelen?

De heer **Nolens**, voorzitter van de Commissie van Voorbereiding: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie van Voorbereiding blijft bij haar oorspronkelijk gevoelen, dat aanneming van dit amendement gewenscht is. Hoe men ook moge denken over de beperking van het kiesrecht in de wet op de Raden van beroep en in de wet op de Kamers van arbeid, meent zij, dat, de zaak op zich zelf beschouwd, er voldoende grond bestaat om van de verkiesbaarheid uit te sluiten ook degenen die van de uitoefening van het kiesrecht zijn uitgesloten.

De beraadslaging wordt gesloten en het gewijzigd amendement zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het gewijzigd **art. 15** wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over **art. 17**, luidende:

Verplicht ophouden van lidmaatschap.

(1). Hij, die tijdens zijn lidmaatschap of plaatsvervangend lidmaatschap van den Raad van Arbeid bij onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak van het kiesrecht of de verkiesbaarheid is ontzet; de beschikking of het beheer over zijn goederen heeft verloren; niet langer zijn woonplaats heeft binnen het gebied van den Raad van Arbeid, of een benoeming tot een der bij het eerste lid van artikel 101 uitgesloten betrekkingen aanneemt, houdt op lid te zijn. Hij geeft daarvan kennis aan den Raad van Arbeid, met vermelding der reden.

(2) Indien hij deze kennisgeving niet heeft gedaan, verklaart de Raad van Arbeid op voorstel van het bestuur dat hij heeft opgehouden lid te zijn. Het bestuur doet zoodanig voorstel na den belanghebbende acht dagen te voren te hebben gewaarschuwd."

De **Voorzitter**: Op dit artikel zijn voorsteld twee amendementen, in de eerste plaats een door de heeren Treub en Teenstra, strekkende om in alinea 2 in plaats van „van het bestuur" te lezen: „van den voorzitter" en in plaats van „Het bestuur": „De Voorzitter". (Stuk n°. 16, III.)

Mag ik vragen, of dit amendement nog door de voorstellers wordt gehandhaafd?

(**Teenstra** e. a.)

De heer **Teenstra**: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de hedenmorgen gevoerde discussie en van de daarna gevallen beslissing moet, naar mijn meening, dit amendement worden ingetrokken, hetgeen ik bij deze dan ook doe.

De **Voorzitter**: Aangezien het amendement van de heeren Treub en Teenstra is ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging uit.

Het tweede op dit artikel voorgestelde amendement is van de heeren de Wijkerslooth de Weerdesteyn en Aalberse, en strekt om in het 1ste lid, 7den regel, tusschen de woorden „eerste" en „lid" in te voegen de woorden „of derde". (Stuk n°. 17, II.)

De heer **Aalberse** ontvangt het woord tot toelichting van het amendement, en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Dit amendement houdt verband met art. 101. In dat artikel worden genoemd de onvereenigbare betrekkingen en werkzaamheden. Het bestaat uit drie leden, en nu wordt de sanctie op die onvereenigbaarheid voor het eerste lid geregeld in art. 17 en voor het tweede lid in art. 18 der Radenwet, maar — en dat is ons bezwaar — voor het derde lid is geen sanctie in de wet te vinden. Vandaar dat wij hebben voorgesteld in lid 1 van art. 17, behalve het reeds genoemde eerste lid van art. 101, ook het derde lid te noemen. Als dat gebeurt zal men in de wet ook een behoorlijke sanctie vinden op het overtreden van de bepaling van het derde lid van art. 101.

Het amendement wordt ondersteund door de heeren van Nispen tot Sevenaer (Rheden), van der Borch van Verwolde, Elhorst en Koolen, en maakt mitsdien een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: Mijnheer de Voorzitter! Dit amendement is als een wezenlijke verbetering van de wet te beschouwen, en daarom neem ik het gaarne over.

De **Voorzitter**: Aangezien het amendement van de heeren de Wijkerslooth de Weerdesteyn en Aalberse door de Regeering is overgenomen, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Ik verzoek de Commissie van Voorbereiding haar oordeel mede te deelen over de door de Regeering aangebrachte wijziging.

De heer **Nolens**, voorzitter van de Commissie van Voorbereiding: Mijnheer de Voorzitter! Bij de Commissie bestaat tegen deze wijziging geen bezwaar.

De beraadslaging wordt gesloten en het gewijzigde **art. 17** zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over **art. 18**, luidende:

Schorsing en vervallenverklaring van lidmaatschap.

(1) Die met het tweede lid van artikel 101 in strijd handelt, of in één kalenderjaar drie vergaderingen van den Raad van Arbeid, zonder geldige reden, niet heeft bijgewoond, kan door den Raad in zijn betrekking worden geschorst.

(2) Deze onderwerpt het geval onmiddellijk aan den Verzekeringsraad, die den geschorste in de gelegenheid stelt om zich te verantwoorden en hem, zoo hij zich niet of onvoldoende verantwoordt, van zijn lidmaatschap vervallen verklaart.

(3) De Verzekeringsraad kan ambtshalve het lid of plaatsvervangend lid van den Raad van Arbeid, dat met het tweede lid van artikel 101 in strijd handelt, na hem in de gelegenheid te hebben gesteld om zich te verantwoorden, van zijn lidmaatschap of plaatsvervangend lidmaatschap vervallen verklaren.",

(van Vuuren e. a.)

waarop door den heer van Vuuren een amendement is voorgesteld, strekkende om het tweede lid te lezen:

,,Deze onderwerpt het geval onmiddellijk aan den Verzekeringsraad, die den geschorste in de gelegenheid stelt om zich te verantwoorden en hem van zijn lidmaatschap vervallen verklaart of de schorsing opheft.'' (Stuk n°. 11, II.)

De heer **van Vuuren** ontvangt het woord tot toelichting van zijn amendement en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Voorloopig wensch ik mij te bepalen tot een verwijzing naar mijn schriftelijke toelichting.

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel! Mijnheer de Voorzitter! Ook dit amendement wordt door mij overgenomen.

De **Voorzitter**: Aangezien het amendement van den heer van Vuuren door de Regeering is overgenomen, maakt het als zoodanig geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Ik verzoek de Commissie van Voorbereiding haar oordeel mede te deelen over de wijziging die door de Regeering in het artikel is gebracht.

De heer **Nolens**, voorzitter van de Commissie van Voorbereiding: Mijnheer de Voorzitter! De Commissie had willen adviseeren het amendement aan te nemen, zoodat zij geen bezwaar heeft tegen deze wijziging.

De beraadslaging wordt gesloten en het gewijzigde **art. 18** zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **artt. 19** en **20** worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Door de heeren Duys, Helsdingen, Hugenholtz, Schaper, ter Laan, Troelstra en Vliegen wordt voorgesteld om na art. 20 in te voegen een nieuw **art. 21**, luidende:

,,De vergaderingen van den Raad van Arbeid worden in het openbaar gehouden. De deuren worden gesloten indien een-derde der aanwezige leden dit verlangt of de voorzitter dit noodig oordeelt.

,,De Raad beslist of met gesloten deuren zal worden beraadslaagd. Over de punten in besloten vergadering behandeld kan daarin ook een besluit genomen worden.

,,De Raad kan omtrent het in besloten vergadering behandelde aan allen, die daarbij tegenwoordig waren, de geheimhouding opleggen. Deze wordt in acht genomen totdat de Raad haar opheft.'' (Stuk n°. 13, IX).

De heer **Schaper** ontvangt het woord tot toelichting van het amendement, en zegt: Mijnheer de Voorzitter! Ik mag wel zeggen, dat het gaat over een groot beginsel in onze wetgeving en in ons staatsrecht, nl. over de vraag of de vergaderingen van de Raden van arbeid als regel openbaar zullen zijn.

De Minister heeft dit willen overlaten aan de Raden van arbeid zelf. Op blz. 76 van het Verslag lees ik daaromtrent, dat, toen bij het mondelinge overleg door eenige leden nader aangedrongen werd op publiciteit van de vergaderingen van de Raden, de Minister antwoordde: ,,dat het wetsontwerp het aan de Raden van arbeid overlaat, of zij al dan niet in het openbaar willen vergaderen. Openbaarheid voor te schrijven alleen omdat de Raden eenige bevoegdheid tot het maken van verordeningen bezitten, achtte de Minister niet noodig. Voorts werd door den Minister en ook door leden der Commissie aangevoerd, dat het in plattelandsdistricten in vele gevallen niet wenschelijk zal zijn openbare vergaderingen te houden. De arbeiders ten platten lande zijn niet gewend in het openbaar te spreken. De vorm, waarin zij zich uitdrukken, zou, al is de inhoud goed, allicht aanleiding geven tot spot bij verslaggevers der pers en de arbeiders zouden zich niet meer beschikbaar stellen voor het lichaam, indien zij belachelijk werden gemaakt.''

(Schaper.)

Dat van het laatste iets waar is, wil ik niet ontkennen. Ook in plattelandsgemeenteraden gebeurt het wel eens, dat een waarschijnlijk jong journalistje op elke verkeerde slak zout legt, en een eenvoudig man belachelijk maakt omdat hij zich niet al te gelukkig uitdrukt. Maar daartegenover staat toch, dat wij over menigen gemeenteraad in een of anderen hoek van het land wel eens een boekje opengedaan krijgen waaruit blijkt, hoe verkeerd het er toegaat. Het is vaak heel goed, dat de zaken in het openbaar behandeld worden en er eens een verslaggever gaat kijken om de zaak in het juiste licht te stellen. Er zou in die gemeenteraden veel meer gekonkeld worden en veel meer kwaad gedaan kunnen worden dan nu dikwijls reeds gebeurt, wanneer de vergaderingen niet openbaar waren.

Maar al voel ik iets voor het bezwaar, dat valt toch in het niet bij dit groote beginsel, dat de beraadslaging van dergelijke lichamen openbaar moet zijn. De Minister heeft zelf voor de Raden van arbeid de Gemeentewet als het ware gekopiëerd. Hij wilde er van maken een soort van publiekrechtelijke lichamen. De Minister gaat nu iets terug, teruggeschrikt door de oppositie, maar wat hij nu wil, komt in de practijk op hetzelfde neer. Hij wil de verordeningen niet definitief laten vaststellen, maar wel laten ontwerpen door de Raden, en ze door de Kroon laten bekrachtigen. De Minister stemt dit blijkbaar toe. Die bevoegdheid is zeer belangrijk. Men moet daarom voorzichtig zijn en niet afwijken van dat belangrijke beginsel, dat aan de Gemeentewet ten grondslag ligt: openbaarheid van de vergaderingen. Ik heb nog eens nagegaan, wat in commentaren op de Gemeentewet omtrent de openbaarheid gezegd wordt. Om mij tot één boek te bepalen, in het werk van mr. Oppenheim over de Gemeentewet wordt er herhaaldelijk op gewezen hoe noodig en heilzaam de openbaarheid is. Hij noemt die openbaarheid op blz. 262 ,,de kracht, die meer vermag tegen wanbestuur en onregelmatig beheer dan rechtstreeksche verkiezingen; meer dan periodieke aftreding; meer dan toezicht van hooger gezag''.

Op de volgende bladzijde zegt hij over den wetgever: ,,Zoozeer echter gaat hem de openbaarheid ter harte en in die mate haat hij de geheimhouding en verdonkeremaning van de publieke zaak, dat hij, niet volledig gerust op den zin der gemeenteraden, zich op de vingers te laten zien, een aantal onderwerpen heeft opgesomd, die, omdat daarbij òf de gemeentelijke geldmiddelen zeer zijn betrokken, òf bevoorrechting te vreezen staat, in openbare vergadering moeten worden behandeld en beslist. Een dam is op deze wijze opgeworpen tegen het misbruiken van de noodzakelijke vrijheid tot het buiten sluiten van het publiek.''

En op bladz. 264, de historie besprekende, zegt hij: ,,dat ook niet één stem zich heeft verheven tegen de onbeperkte huldiging der openbaarheid in het gemeentelijk bestel.''

Nu is het te betreuren, dat de Minister hier dit heilzame beginsel van de Gemeentewet heeft buitengesloten of liever in de lucht laat hangen en overlaat aan de Raden van arbeid. Dat beteekent in vele gevallen, dat de deuren gesloten zullen worden. Men moet niet vergeten, dat er in de meeste plaatsen een zekere trots bestaat, waardoor men zich niet door een dillettant-verslaggever, een onderwijzer bij voorbeeld, op de vingers wil laten zien en zeer spoedig zal zeggen: deuren dicht, geen neuswijze potkijkers er bij, wij doen het onder elkaar!

Ik geloof dat daartegenover moet staan het groote principe van den wetgever: het is als normaal te beschouwen, dat de vergaderingen met open deuren worden gehouden. Dat is als het ware een algemeene huldiging van het principe der openbaarheid, een suggestie van bovenaf, welke aan die elementen in de Raden steun geeft, die voor de openbaarheid zullen opkomen.

Wat de bezwaren hiertegen betreft, men vergete niet, dat er niet zooveel belangstelling van buitenaf zal zijn, dat er niet zal worden stormgeloopen en dat men de menschen lang

102de VERGADERING. — 26 JUNI 1912.

56. Ontwerp-Radenwet.

(Schaper c. a.)

niet altijd zoo hevig op de vingers zal zien. Alleen het feit, dat er menschen kunnen komen en er in den regel een paar menschen zullen zitten, zal ieder lid er op verdacht doen zijn, dat het een publieke zaak geldt, die hij onbevooroordeeld en eerlijk moet behartigen. Wat de bespraaktheid in de kleine gemeenten aangaat, — niemand eischt van een eenvoudig lid van den gemeenteraad en dus ook niet van een lid van een Raad van arbeid de bespraaktheid van een Cicero. Dat gaat in den regel zeer gemoedelijk, onder het rooken van een pijp en het drinken van een kop koffie stelt men geen hooge eischen aan de bespraaktheid. Ook de Raden voor de Scheepvaart bestaan uit een voorzitter, die op de hoogte is, die wellicht over veel intellect beschikt, en enkele bijzitters, maar verder uit gewone, eenvoudige menschen. Daar komen stuurlui en kapiteins, wier gebrek in den regel is — als het een gebrek is — dat ze niet bespraakt zijn; een practische schipper is in den regel niet zoo bespraakt. Men leest toch echter de verslagen dier vergaderingen in de couranten, zonder dat men eenig spoor van of eenige redenen tot spotternij bemerkt.

Men moet ook bovenal niet vergeten, dat de Raad van arbeid ook volgens ons amendement gelegenheid heeft de deuren te sluiten. „De deuren worden gesloten indien 1/3 der aanwezige leden dit verlangt of de voorzitter dit noodig oordeelt. De Raad beslist of met gesloten deuren zal worden beraadslaagd." Dit staat duidelijk in het amendement. Ook moet men niet over het hoofd zien, dat de Raad vaak meer algemeene principieele zaken zal bespreken en dikwijls ook zeer practische zaken op het gebied van de verzekering. Er kunnen bij voorbeeld op het gebied der hygiëne voorzorgsmaatregelen worden besproken of ook wel uitkeeringen en premiën in het algemeen; onderwerpen, die ook ter kennis behooren te komen van anderen dan de leden van den Raad, namelijk vooral van de verzekerden.

Bovendien wordt er bepaald dat de Raad omtrent het in besloten vergadering behandelde allen die daarbij tegenwoordig waren geheimhouding kan opleggen. Er zijn dus alle waarborgen gesteld, die noodig zouden kunnen zijn.

Ik zou tot den Minister zeggen: wees hier consequent in den gunstigen zin van het woord ten opzichte van uw systeem; neem niet uit de Gemeentewet over datgene wat door sommige leden stram en omslachtig wordt genoemd, maar wel dit mooie beginsel uit die wet, en huldig hier de openbaarheid. Ik hoop, dat de Minister daartoe zal te vinden zijn en zoo niet, dan hoop ik, dat de Kamer over de bezwaren die in de stukken door den Minister zijn genoemd, zal heenstappen en ons amendement zal aannemen.

Voorgesteld door zeven leden, maakt dit amendement van rechtswege een onderwerp van beraadslaging uit.

De heer **de Wijkerslooth de Weerdesteyn:** Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij met het amendement van de heeren Duys en anderen niet vereenigen en ik wensch in het kort te motiveeren waarom niet.

In de eerste plaats moet ik doen opmerken, dat de Minister in het ontwerp-Radenwet geschrapt heeft de bevoegdheid tot het maken van strafverordeningen en nu blijkt uit het Verslag van de Commissie, dat het voornaamste argument voor de openbaarheid van de vergaderingen van de Raden van arbeid juist gelegen was in die bevoegdheid tot het maken van strafverordeningen. Ik wil dit uitdrukkelijk constateeren.

Een ander argument op grond waarvan men de openbaarheid verlangt is hierin gelegen, dat de kiezers anders niet zouden weten wie zij herkiezen moeten, daar zij dan niet zouden kunnen nagaan, hoe een lid van den Raad van arbeid zijn taak vervult.

Ik wil vooropstellen, dat in den regel ook zonder openbaarheid de kiezers wel degelijk weten wien zij kiezen en herkiezen moeten. Hoe kan men anders een vacature door een homo novus bezetten? En hoe doen de particuliere vereenigingen? Ook daar merken de leden dikwijls niets van hun

(de Wijkerslooth de Weerdesteyn.)

bestuur. Het bestuur handelt en beraadslaagt in het geheim en toch weten de leden wel degelijk of zij de personen moeten herkiezen of niet.

Daar komt bij, dat volgens art. 58 de Raad van arbeid jaarlijks aan den Minister uitbrengt een verslag van zijn handelingen en dat de Minister dit verslag publiceert. Daaruit kunnen dus de kiezers te weten komen hoe het bestuur in zijn geheel is opgetreden. Wel kan men niet uit dat verslag zien of bij het nemen van een verkeerd besluit een bepaald lid misschien in de minderheid is geweest, maar als men de menschen kent, en dat doet men in hun omgeving, kan men daaruit al heel spoedig afleiden, of tot een zeker besluit is medegewerkt door dezen of door genen. Men kent dan ook elders geuitten gedachtengang dier leden, hun politieke kleur, hun sociale overtuigingen en daaruit kan men de conclusie gemakkelijk trekken.

De heer Duys zegt: aan de physionomie. Dit laat ik voor rekening van den geachten afgevaardigde.

Een algemeen beroep op de openbaarheid van gekozen lichamen gaat hier niet op. Voor de Kamers van arbeid, die eveneens gekozen worden, vindt men in art. 29 van de wet van 2 Mei 1897 bepaald, dat hun vergaderingen met gesloten deuren worden gehouden.

Het hangt van de taak die aan een lichaam is opgedragen af, of er publiciteit zal zijn, ja dan neen. Wat is nu de taak van de Raden van arbeid? Volgens art. 49 is die taak in het algemeen het verleenen van medewerking bij de uitvoering van wetten of algemeene maatregelen van bestuur. En nu ligt het allerminst in de rede, dat een lichaam met die taak openbaar zou zijn.

Ik wijs er op, dat bijv. wanneer omtrent de uitvoering van Rijkswetten, voor zoover opgedragen aan burgemeester en wethouders en aan Gedeputeerde Staten, in gemeenteraden of Provinciale Staten geïnterpelleerd wordt, het dagelijksch bestuur der gemeente of Gedeputeerde Staten te recht het geven van inlichtingen weigeren. Het optreden van die colleges als organen van het Rijksgezag, als uitvoerders van de Rijkswetten, is niet bestemd om aan het oordeel van den raad of van Provinciale Staten te worden onderworpen en nog veel minder dus om te worden onderworpen aan het oordeel van het publiek en aan de publiciteit. Het publiek heeft niets te maken met de wijze waarop burgemeester en wethouders of Gedeputeerde Staten de Rijkswetten uitvoeren, dat heeft het niet te beoordeelen, en waar de Raden van arbeid juist bestemd zijn om mede te werken tot de uitvoering van Rijkswetten, ligt het voor de hand dat zij evenmin op dit gebied onderworpen zijn aan het oordeel van het publiek, waaraan zij door middel van de openbaarheid juist onderworpen zouden worden.

Maar er is meer.

De openbaarheid is in mijn oog eer een belemmering voor vruchtbaar werken dan een prikkel daartoe. Men moet onderscheiden tusschen de Raden van arbeid ten plattelande en die voor de meer bevolkte streken, steden en industrieele centra. Wie jarenlang allerlei vereenigingen ten plattelande heeft gepresideerd, heeft hieromtrent eenige ervaring opgedaan en weet dat niets moeilijker is dan ten plattelande de menschen aan het spreken te krijgen, en als men dien menschen nu nog het gevoel gaat geven, dat de pers alles wat zij zeggen zal openbaar maken, dan zullen zij in het geheel niet meer tot spreken te bewegen zijn, arbeiders nòch werkgevers, en men moet den leden toch geen slot op den mond gaan leggen.

In de industrieele centra zal het juist anders gaan, daar zullen de menschen, wanneer de vergaderingen openbaar worden, juist zeer veel gaan praten. Men zal daar juist door de publiciteit een vloed van welsprekendheid ontketenen, waarvan men liever bekorting kan wenschen. Dus eenerzijds krijgt men de Raden van arbeid ten plattelande, die niets of niet behoorlijk zullen zeggen wat zij zeggen moeten uit vrees, dat alles opgeteekend zal worden door verslaggevers, en anderzijds krijgt men Raden van arbeid, waarin veel

(de Wijkerslooth de Weerdesteyn.)

te veel verteld wordt. Nog een argument waarom ik de openbaarheid niet wenschelijk acht is dit: het spreekt vanzelf, dat er juist hier tal van zaken zijn, en in dien geest is art. 9 Ziektewet ontworpen, die niet aan de groote klok moeten gehangen worden. Er kan sprake zijn van ziektegevallen, die de betrokken personen liever niet bekend gemaakt zien. Het kan voorkomen, dat er een geval behandeld wordt van simulatie onder verzachtende omstandigheden en nu zou het niet goed zijn, dat iemand, door het bekend worden van dit feit, in het verkrijgen van een broodwinning verhinderd werd, doordat hij als simulant bekend werd gemaakt ten gevolge van de openbaarheid van den Raad van arbeid.

Ik weet, dat er ook in het amendement uitzonderingen zijn op den regel der openbaarheid.

De voorstellers van het amendement hebben gezorgd, dat de deuren kunnen gesloten worden. Maar dit is niet afdoende. Men kan toch niet ieder oogenblik de deuren laten sluiten. Neem bijv. het geval dat een premieverhooging ten gevolge van het veelvuldig voorkomen van simulatie of aggravatie wordt besproken. Dergelijke gevallen zullen met voorbeelden wellicht toegelicht worden om aan te toonen, dat ophouden van simulatie in de toekomst niet te verwachten is. Vóór den aanvang der vergadering was niet steeds te voorzien, dat zulke voorbeelden in de discussie te pas zouden komen. Wanneer de leden van den Raad van arbeid er dan tegen opzien een geheime vergadering te vragen, zullen zij zulke voorbeelden verzwijgen en de discussie zal belemmerd worden.

Een derde argument tegen de openbaarheid is, dat de Raden van arbeid zullen moeten dienen van bericht en raad aan de Departementen van algemeen bestuur, en aan de verzekeringsraden. Maar nu weet een ieder die gezeten heeft in een college dat gewoon is advies te geven, ik noem Gedeputeerde Staten of het college van burgemeester en wethouders, dat men niet verwachten kan, dat er een vrij, eerlijk, volledig advies zal gegeven worden als men weet, dat ieder woord, dat men zegt aan de openbaarheid wordt prijsgegeven. Waarom deelen deze colleges de adviezen van de aan hen ondergeschikte ambtenaren dikwijls niet aan derden mede? Juist om te bevorderen dat men geen getrunkeerde verklaringen of niet eerlijke rapporten verkrijgt.

Wil men dus van de Raden van arbeid hebben volledige en goede adviezen, dan moet men voor hun vergaderingen geen openbaarheid voorschrijven, want dan krijgt men juist adviezen die niet volledig en goed zijn. Dat is mijn overtuiging, gegrond op eigen ervaring. Resumeerende is de uitvoering van Rijkswetten niet iets dat in het licht van de openbaarheid moet worden verricht; Gedeputeerde Staten en gemeentebesturen weigeren daaromtrent aan de Staten der provinciën of aan de raden der gemeenten te recht iedere mededeeling, wanneer deze om informatiën vragen. En dat doet men uitgaande van dat beginsel, dat de uitvoering van Rijkswetten een taak is waarmede de Staten en de gemeenteraden niets hebben te maken. Daarmede hebben zij alleen te maken, wanneer het betreft punten waarvan de zelfstandige regeling aan de gemeenten of aan de Staten is opgedragen. Dan hebben deze de bevoegdheid om uitlegging en publicatie te vorderen.

Waar nu aan de Raden van arbeid het maken van strafverordeningen is ontnomen, is hier in de voorliggende regeling der Radenwet geen sprake meer van een terrein waarop het recht van interpellatie geldt en waarmede het publiek in het algemeen te maken heeft. Hun taak is alleen mede te werken tot een behoorlijke uitvoering van Rijkswetten. Het geldt een zaak tusschen den Minister en die Raden van arbeid. Daarvoor heeft men geen publiciteit noodig. Het zal belemmerend werken, eenerzijds omdat men op het platteland vooral weinig zal spreken uit vrees juist voor de openbaarheid, terwijl in industrieplaatsen onder den invloed der openbaarheid te veel zal worden gepraat. Wil er een behoorlijke discussie in de Raden van arbeid zijn, wil men de verschillende ziektegevallen vrij kunnen citeeren, zonder dat het publiek verneemt aan welke gebreken deze of die persoon

(de Wijkerslooth de Weerdesteyn e. a.)

lijdende is, dan moet men de openbaarheid vermijden. Wil men van die Raden een behoorlijke voorlichting en goede adviezen hebben, dan moet men die niet in het licht van de openbaarheid doen geven, want dan krijgt men geen volledige inlichtingen; ieder die op dit gebied met dergelijke zaken te maken heeft gehad, zal dit dadelijk toegeven. Het is niet juist bij wijze van uitzondering te bepalen, dat de Raad met gesloten deuren vergadert, wanneer die uitzondering door den aard van den werkkring der Raden regel moet zijn. Daarom kan ik mij niet vereenigen met het amendement, dat als regel wil de openbaarheid. Voor mij moet de regel het omgekeerde zijn: regel geheime vergadering bij uitzondering een openbare.

Ik heb mij zelf afgevraagd, of men in deze niet kan volgen het voorbeeld van de Kamers van arbeid. Art. 29 der wet op de Kamers van arbeid houdt de bepaling in, dat de vergaderingen van de Kamers van arbeid geheim zijn. Dat wordt ten aanzien van de Raden van arbeid niet in deze wet uitdrukkelijk gezegd. Ik zou willen vragen, of het niet wenschelijk zou zijn een dergelijke bepaling ook in deze wet op te nemen. Daarop zou ik gaarne van den Minister eenig antwoord ontvangen.

De heer **Rutgers**: Ik wensch met een enkel woord rekenschap te geven van de gronden waarop ik mijn stem niet zal kunnen geven aan het amendement. Ik wil niet ontkennen, dat er in openbaarheid een goed element is gelegen, dat wel eens goed kan werken, doch het voordeel, dat de geachte voorsteller met de openbaarheid wil bereiken, kan ook wel op andere wijze worden bereikt. Het voordeel van de openbaarheid is, kan men zeggen, dat het een gevoel van verantwoordelijkheid aan alle leden geeft. In de tweede plaats, dat de kiezers voor de Raden van arbeid kunnen weten op wien zij bij een verkiezing hun stem kunnen uitbrengen. Wat dit laatste argument betreft, dit was een honderd jaar geleden van groote beteekenis, toen men van de beginselen van hem dien men moest kiezen niets afwist. Doch ik geloof, dat de kiezers voor de Raden van arbeid, niet het minst ook de arbeiders, alle gelegenheid zullen hebben om te weten op wie zij hun stem moeten uitbrengen; zij zullen in de eerste plaats letten op de organisaties, waartoe de candidaten behooren.

De geachte afgevaardigde uit Appingedam zal mij wel toegeven, dat in de eerste plaats zal worden gelet op de vraag, in hoever de candidaat, blijkens zijn toetreden tot de organisatie en zijn verleden, instemt met de beginselen dier organisatie en in hoever hij bereid is die beginselen toe te passen in de practijk. Verlegenheid om te weten hoe men zal moeten stemmen zal ook zonder openbaarheid wel niet bestaan.

Daarentegen meen ik, dat bij openbaarheid wel een gevaar bestaat. Contrôle kan zeer goed, maar kan ook zeer verkeerd werken. Gebrek aan gevoel van verantwoordelijkheid is gevaarlijk, maar een te groot gevoel van verantwoordelijkheid kan ook gevaarlijk zijn, want daardoor kan men meer gaan letten op de verantwoording, die volgt, dan op de zaken die men te behartigen heeft. Wij zullen het er allen wel over eens zijn, dat dit gevaar niet denkbeeldig is. Men zou dan wel eens meer kunnen te rade gaan met de inzichten van hen voor wie men straks verantwoording moet afleggen dan met het belang der zaak, waarvoor men te zorgen heeft. Nu vrees ik bij de leden van den Raad van arbeid niet een tekort aan verantwoordelijkheid, maar wel vrees ik, dat het amendement hun een te groot gevoel van verantwoordelijkheid zal geven.

Om die reden zal ik stemmen tegen het amendement van den geachten afgevaardigde uit Zaandam.

De heer **Hugenholtz**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch toch met een enkel woord te waarschuwen tegen het voorstel van de Regeering en tegen de adviezen van de beide laatste sprekers om ons amendement niet in de wet op te nemen. Wij hebben zeer onlangs een vrij pijnlijke ervaring opgedaan met geheime vergaderingen van gekozen lichamen, ik bedoel bij den Visscherijraad. De Minister kent de quaestie, ik heb daarover trouwens meer dan eens met hem in de

(Hugenholtz.)

Kamer gedebatteerd. Krachtens de Visscherijwet is er een Visscherijraad in het leven geroepen, die niet de ingrijpende bevoegdheden heeft die de Raden van arbeid zullen hebben, want die Visscherijraad heeft slechts adviseerende macht. Nu heeft men daarbij dezelfde fout begaan die men nu ten aanzien van de Raden van arbeid wil maken, nl. dat de vergaderingen niet openbaar zijn.

Er heerscht onder de visschers voor wie de Visscherijraad voornamelijk dienen moet een zeer groot principieel meeningsverschil omtrent een bepaalde zaak. De menschen die in den Visscherijraad zitten zijn daar krachtens het vertrouwen der visschers, wier zaken het betreft, en toen nu het Koninklijk besluit kwam, waarbij de zaak voor de visschers werd geregeld, bleek uit de bepalingen van dat Koninklijk besluit, dat het lijnrecht indruischte tegen den wensch van de overgroote meerderheid van de visschers. Mijnheer de Voorzitter! Wat was toen de conclusie van de visscherijbevolking? „Onze vertrouwensmannen in dien Visscherijraad hebben ons bedrogen, zij hebben de goede zaak verraden." Het heeft maanden geduurd, voordat men omtrent deze zaak klaarheid had gekregen. Maandenlang hebben die afgevaardigden geleefd onder den druk van het groote wantrouwen, dat gewekt was door de publicatie van het Koninklijk besluit. Het is ten slotte gebleken, dat de mannen in den Visscherijraad hadden geadviseerd overeenkomstig de meening van de groote meerderheid van de visschers, maar dat de Regeering het Koninklijk besluit anders had samengesteld dan zij wenschten. Een groot kwaad was intusschen geschied, wantrouwen was gezaaid tusschen de visschers en hun voormannen, na een jaar bijna is die wond nog niet geheeld en nog altijd bestaan er persoonlijke veeten.

Hier wil men hetzelfde gaan doen. Deze Radenwet heeft voor een groot deel de beteekenis voor de arbeiders verloren door de handhaving van het ellendige pariteitsstelsel. Nu de vergaderingen van den raad geheim zijn, zal daardoor bovendien wantrouwen gezaaid worden tegenover de leden van den raad.

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: Waar gebeurt dat?

De heer **Hugenholtz**: Er wordt mij opgemerkt, dat het niet voorgeschreven staat in de wet. Dat is juist. Het is de wensch van den heer de Wijkerslooth, dat de geheimhouding wel in de wet zal worden voorgeschreven. Maar mijn partijgenoot Schaper heeft zeer juist opgemerkt, dat wanneer de bevoegdheid in de wet staat, daarvan in de meeste gevallen gebruik zal worden gemaakt krachtens datzelfde pariteitsstelsel, waarbij de voorzitter den doorslag geeft, die, omdat hij alles uit ambtelijk oogpunt beziet, liever de zaken met gesloten deuren zal behandelen. Dit is het groote gevaar dat dezen Raden van arbeid, bij geheimhouding van de vergaderingen, bedreigt. Nu zegt de heer de Wijkerslooth: men weet wel, wat men aan zijn menschen heeft. Er komt een jaarverslag uit en men hoort wel niet de persoonlijke meening, maar verneemt toch wel hoe zij besluiten. De heer Rutgers heeft dit nader aangedikt door te zeggen, dat de leden immers behooren tot een bepaalde politieke organisatie, dat men dus wel weet of men met sociaal-democraten of anti-revolutionnairen te maken heeft en hen om die reden weer kiezen zal.

Dat is intusschen niet altijd waar. Sommige heeren van de overzijde zullen misschien, na de afstemming van de Bakkerswet, ondervinden, dat men niet meer bereid is, enkel op grond van hun anti-revolutionnair, Roomsch-Katholiek of Christelijk-historisch-zijn, hen in de Kamer terug te brengen. Ik hoop hartelijk, dat de kiezers wijzer zijn geworden en begrijpen zullen, dat een politiek cachet niet altijd voldoende is om de heeren te vertrouwen.

Zoo kan het ook hier gaan. Het gaat hier niet om de eenvoudige uitvoering van een Rijkswet, want in art. 32 van de Ziektewet — als wij daar ooit aan toekomen — worden groote bevoegdheden gegeven aan de Raden. Zij kunnen uitkeeringen verlagen of verhoogen, den Karenztijd bekorten, den uitkeeringsduur verlengen tot 12 maanden, uitkeering op Zon- en feestdagen geven, zaken waarover groote strijd kan ontstaan, en dan wil men weten hoe de afgevaardigde zich heeft gedragen. Daarom is openbaarheid noodig.

Vergelijking met de Kamers van arbeid gaat niet op. Daar heeft men geschillen tusschen patroons en arbeiders, daar kunnen concurrentiegeheimen worden besproken en als men een verzoening wil teweegbrengen tusschen een arbeider en een patroon, is het begrijpelijk, dat men die zaak niet in volle openbaarheid in het reine poogt te brengen. Een zekere geheimhouding kan dáár dikwijls zeer gewenscht zijn; maar hier is het een heel andere zaak.

Nu heeft de heer de Wijkerslooth gezegd, dat op het platteland de openbaarheid van de vergaderingen tot gevolg zou kunnen hebben, dat de arbeiders-leden van den Raad van arbeid hun mond hielden en dit vindt hij zeer ongewenscht. Hij wil die menschen wel aan het praten brengen. Ik begrijp dit, omdat die arbeiders-leden van de Raden van arbeid, zooals de heer de Wijkerslooth zich die denkt, zoo bijzonder ongevaarlijk zijn. Dat komt nog meer uit als hij spreekt over de industrie-centra. Daar brengt de ijdelheid er toe om veel te veel te praten en daar zijn de arbeiders-leden wel eens te lastig. Men wil dus aan den eenen kant de lastige praters het zwijgen opleggen en aan den anderen kant de zwijgers op het platteland aan het spreken brengen.

Ik geloof echter, dat de heeren zich dit wel een weinig verkeerd voorstellen. De toestanden op het platteland zijn sterk aan het veranderen. Ook daar komen organisaties. Ook daar worden door die organisaties krachten gevormd, die goed werk kunnen doen in de Raden van arbeid. Laat ons toch een weinig aan de toekomst overlaten. En vooral moet men zich niet verbeelden, dat het op het platteland het alleen de arbeiders zijn die hun woord niet kunnen doen. Als men de verslagen leest van gemeenteraden, ziet men werkelijk wel, dat de werkgevers, die daar dan de lakens uitdeelen, in verreweg de meeste gemeenteraden er dikwijls niet veel meer van terechtbrengen; dat het verschil niet zoo heel groot is in intellect tusschen den plattelandsarbeider en het plattelandswerkgever-lid van den gemeenteraad. Men make zich daarover dus niet zoo druk.

Nu geef ik toe, dat er gevallen kunnen zijn, die men liefst niet in het openbaar bespreekt, zooals ziektegevallen, gevallen van simulatie en dergelijke. Maar wat is er nu tegen om gebruik te maken van de bepaling, in het door ons voorgestelde amendement opgenomen, om zulke zaken te behandelen in geheime zitting! In den gemeenteraad heeft men juist hetzelfde. Bij sollicitaties gebeurt het menigmaal, dat, voordat over een persoon wordt gestemd eerst geheime zitting wordt aangevraagd, om daar zaken betreffende een bepaalden sollicitant mede te deelen, die in het openbaar, ter wille van den sollicitant, niet besproken kunnen worden. Men kan dan vrij zeggen wat men meent te moeten mededeelen en doet dit in het belang van de betrekking, waarin de betrokkene eventueel zal worden geplaatst.

De bepaling, die in ons amendement voorkomt, ondervangt dus dit bezwaar geheel en al. Hetzelfde geldt voor het uitbrengen van adviezen. Daarbij moeten vaak ook personen besproken worden en wanneer dit moet gebeuren, kan dezelfde weg worden gevolgd.

Zal het nu daardoor komen tot een groot getal geheime zittingen? Neen, Mijnheer de Voorzitter, ik geloof het niet; evenmin als dit het geval is in gemeenteraden. Daar gebeurt het, maar regel is het niet, dat men aldoor in het geheim vergadert. Integendeel, niettegenstaande daar zeer vaak personen moeten worden besproken, zijn de geheime vergaderingen van een gemeenteraad uitzondering en regel is openbaarheid.

Het is om al deze redenen — om nog iets te kunnen redden van deze Raden van arbeid — dat ik meen, dat de Kamer wel zal doen ons amendement aan te nemen.

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: Ik verkeer in een allerzonderlingsten toestand, want ik moet een amendement bespreken, waarvan ik eigenlijk de strekking ternauwernood vat.

In dit wetsontwerp worden in het leven geroepen colleges, die vergaderingen zullen houden, maar omtrent openbaarheid of niet openbaarheid van die vergaderingen staat geen woord in de wet, zoodat ieder van die colleges met eenvoudige meerderheid zal beslissen of een vergadering, alle vergaderingen, bepaalde vergaderingen, gedeelten van vergaderingen, openbaar zullen zijn of niet, en nu komt de geachte afgevaardigde uit Weststellingwerf, die tegen mij in het krijt brengt andere colleges, waar nota bene in den algemeenen maatregel van bestuur staat, dat geheimhouding wordt opgelegd. Dit staat hier geheel buiten; die visscherijraden hebben hier niets mee te maken.

De geachte afgevaardigde vraagt: waarom? Omdat, indien in den algemeenen maatregel van bestuur omtrent de visscherijraden hetzelfde stond wat hier staat, niemand eenig bezwaar zou kunnen maken tegen geheimhouding, dan zouden zij mijn verlof niet noodig hebben gehad.

Het eenige wat de geachte afgevaardigde had kunnen doen is zeggen: wat is de Minister hier buitengewoon veel meer voor openbaarmaking dan bij de visscherijraden? Hier staat het zoo, dat, wanneer er een vergadering is van den Raad van arbeid in Amsterdam en de vraag rijst of die vergadering geheim zal zijn, die vergadering niet geheim wordt, wanneer 1/3 van de leden het verlangt, volgens het amendement-Schaper, maar dat om dit te verkrijgen zal noodig zijn de meerderheid van de leden, in mijn systeem — dat is allerzonderlingst —, terwijl men dan tegen mij pleit voor openbaarmaking.

Ik heb gemeend, dat het verstandig was hieromtrent niets in de wet te beslissen, om dit over te laten aan de Raden van arbeid zelf. Dan zal het op de eene plaats wel anders zijn dan op de andere; dat kan niet anders.

Dan kan het zijn dat colleges misbruik maken van de openbaarheid, doordat zij een minderheid niet zouden te gemoet komen, wanneer een minderheid op goede gronden geheimhouding vraagt, zooals de geachte afgevaardigde uit Appingedam het wil. Aan den anderen kant kan blijken, dat de Raden van arbeid misbruik maken van de gelegenheid om de zaak onder zich te houden. In beide gevallen kan dan de wetgever tusschenbeide komen en regelen stellen.

Nu laat het wetsontwerp die zaak geheel en al over aan de Raden van arbeid zelf, en nu zou ik zeggen, dat, waar zoo groot verschil van gevoelen in de Kamer gebleken is, er alles voor is te zeggen om dit nu toch aan de Raden van arbeid zelf over te laten en hier niet a priori vast te stellen op welke wijze deze zaak moet geregeld worden. Daarom geloof ik werkelijk, dat dit amendement op dit oogenblik niet verstandig is.

De geachte afgevaardigde uit Appingedam zegt: stel regelen om te verzekeren openbaarheid; de geachte afgevaardigde uit Wijk bij Duurstede zegt: zou het niet beter zijn hier, als bij de Kamers van arbeid, te zeggen, dat de vergaderingen geheim zijn? Ik blijf heelemaal niet in het midden staan, maar ik sta er buiten, en ik zeg: ik vind, dat de Raad van arbeid zelf daarover mag en kan oordeelen, en op dit standpunt wensch ik te blijven staan.

De heer **Schaper**: Mijnheer de Voorzitter! De Minister begon met te zeggen, dat hij ons niet begreep; dan zou er reden kunnen zijn het amendement over te nemen, naar aanleiding van hetgeen onlangs is geschied.

Ik begrijp van de rede van den Minister nu niets. Dat kan zoo eens wezen. In ons stelsel, zegt de Minister, zullen op verzoek van het één derde der aanwezigen of als de voorzitter het verlangt de deuren gesloten kunnen worden, terwijl volgens zijn stelsel besloten kan worden, dat zij open blijven als de meerderheid dat wil. Die voorstelling is niet juist, want in ons amendement staat, evenals in de Gemeentewet, dat de Raad beslist of met gesloten deuren zal worden beraadslaagd. De quaestie, dat de deuren gesloten zullen worden op verlangen van één derde der aanwezigen, is de praealabele quaestie, maar de vraag of de deuren gesloten zullen worden wordt beslist door den Raad, dus door de meerderheid. In dit opzicht staan de twee systemen gelijk.

Wat is het groote verschil tusschen het systeem van den Minister en het onze? De Minister laat aan de Raden zelf de beslissing over, m.a.w. laat het in het midden, maar wij wenschen als norm de openbaarheid te stellen en daarnaast de mogelijkheid open te laten de deuren te sluiten. De vraag is of men meer voor het geslotene dan wel voor de openbaarheid voelt. De heer de Wijkerslooth en wij vormen in dat opzicht in deze Kamer twee polen; wij voelen meer voor de openbaarheid als regel, maar de heer de Wijkerslooth wil de kast maar sluiten; alles moet volgens hem onder elkander bekonkeld worden.

Het systeem van den Minister is eigenlijk ook niets. Het herinnert mij aan het versje van de Genestet, waarin staat, dat iemand niemand is. Op dit gebied is het zoo bij den Minister. Hier moet men één van beide. Men dient, als men voor publiciteit wat gevoelt, tot de Raden te zeggen: gij behandelt de publieke zaken, de belangen van tienduizenden verzekerden, en de groote belangen die wij aan u toevertrouwen eischen, dat uw vergaderingen openbaar zijn, tenzij gij bijzondere redenen hebt de deuren te sluiten.

Ziehier de quaestie. Men had het ook in de Gemeentewet blanco kunnen laten, maar dat heeft men niet gedaan. Men heeft gezegd, dat openbaarheid regel moest zijn, omdat dat het beste middel voor contrôle was.

Nu verschanst de Minister zich achter de omstandigheid, dat er groot verschil van gevoelen in de Kamer bestaat. Een of twee leden behoeven dus maar op te staan om dat reactionnaire denkbeeld van het sluiten der deuren te verdedigen en de Minister beroept zich daarop. Ik hoop, dat de Kamer wijzer zal zijn.

De argumenten van den heer de Wijkerslooth zijn al bijzonder mager. Aan hetgeen de heer Hugenholtz daarover heeft gezegd behoef ik weinig toe te voegen. Dat de strafverordeningen er uit zijn bewijst niets, want het gaat over iets anders dan over strafverordeningen en wel over de materieele belangen van de menschen, die dikwijls aan het ideëele grenzen, n.l. als het b.v. gaat over het in het leven roepen van stichtingen om ziekten te voorkomen en over een rechtvaardige behandeling van de menschen in het algemeen. Het is dus niet alleen een quaestie van straf.

De heer de Wijkerslooth zegt, dat de menschen in den regel wel weten wie zij krijgen, als er een nieuw lid komt. Dat is niet juist; als er een nieuwe man wordt gekozen, moeten de belanghebbenden weten wie die persoon is, n.l. of hij op behoorlijke wijze voor hun belangen heeft gewaakt of niet. In het algemeen dienen zij te weten wie dat doen en wie niet.

Hoe de heer de Wijkerslooth de argumenten zoekt bewijst wel zijn bewering, dat men aan de eigenaardigheden van de personen kan weten, wie en wat zij zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Dat is de deur openzetten voor allerlei gissingen en onderstellingen omtrent personen, terwijl men hen nooit gehoord heeft. Volgens dat systeem zouden wij hier ook wel de deuren kunnen sluiten, terwijl dan de kiezers alleen op het Binnenhof zouden kunnen komen kijken hoe wij er uitzagen. Dat zou een gemakkelijke manier van contrôle zijn. De heer de Wijkerslooth zegt zoo iets niet te hebben beweerd, maar ik heb het zoo verstaan.

Het verschil tusschen stad en platteland heb ik reeds besproken, maar ik wil er toch nog eens op wijzen, dat men op het platteland mindere eischen van welsprekendheid stelt, en dat altijd de veiligheidsklep overblijft dat men in bepaalde gevallen de vergadering kan sluiten. De heer de Wijkerslooth zegt: er zal een stroom van welsprekendheid komen. Och, wij moeten een ander ook wat gunnen. Als er een paar menschen in een raad zitten, die een mooie speech houden, gun hun dat ook eens! Is het de moeite waard daarvoor de deuren te sluiten! Laat zoo'n man maar eens een redevoerinkje houden. Dat doen wij allen, de heer de Wijkerslooth

102de VERGADERING. — 26 JUNI 1912.

56. Ontwerp-Radenwet.

(Schaper e. a.)

op zijn manier ook. Moet dat een argument zijn om een ernstige zaak als het groote beginsel van openbaarheid als regel te bestrijden? In bepaalde gevallen, bij ziektegevallen en dergelijke, kunnen de deuren immers gesloten worden. Dat iemand te veel verantwoordelijkheid kan hebben had ik nooit gehoord, dat wist ik tot nog toe niet.

Ik kom er ook tegen op, dat men eenvoudig zou kunnen vragen: tot welke organisatie behoort gij? Hier behoeft niet in de eerste plaats politieke overtuiging te gelden. Iemand kan tegen- en meevallen. Het is juist gebleken in de Kamers van arbeid dat mannen van *Patrimonium*, die anders het summum zijn van verdraagzaamheid, die men op den nek kan trappen, die nooit protesteeren — behalve nu de Bakkerswet verworpen is; dat verzet zal den Minister ook wel bevallen!— onder den invloed van anderen nog wel eens frissche ideeën hebben en vaak niet te onderscheiden zijn van anderen. De politiek behoeft dus niet vlak bovenop te liggen, maar men dient te weten wat de menschen presteeren en men moet het recht hebben te gaan zien, op welke wijze zij hun taak opvatten, en daarom dient men als regel de openbaarheid te huldigen.

In de practijk kan het best zijn dat het systeem van den Minister en dat van ons amendement niet zoozeer verschillen, maar het is in ieder geval een goed ding, dat de wetgever dit beginsel vooropstelt. Het is de huldiging van een zaak, die in de geschiedenis ingeburgerd is, en daarom alleen reeds heeft men het te doen.

Maar bovendien zal men door dit voorschrift den elementen in den Raad, die uitgaan van de opvatting: de publieke zaak publiek behandeld en onder publieke contrôle, een ruggesteun geven tegen de meer sombere elementen die zeggen: laat ons dat maar binnenskamers afhandelen.

In het systeem van den Minister zal men als regel liever binnenskamers den boel in orde maken.

Er is aangevoerd, dat de adviezen van ambtenaren dikwijls zooveel beter zijn wanneer ze geheim worden gehouden. Het advies van de ambtenaren kan hier ook geheim gehouden worden, dat doet aan de verdienste van ons amendement niet af.

De uitvoering van de Rijkswetten, zeide de heer de Wijkerslooth, is in het bijzonder toevertrouwd aan colleges die besloten vergaderen. Prof. Oppenheim verklaart in hetzelfde werk dat ik zooeven aanhaalde, dat naar zijn opinie ook de colleges van B. en W. openbaar moeten vergaderen. Ik laat die quaestie rusten, maar dat een dergelijk man, die een autoriteit is op het gebied van het gemeenterecht, een dergelijke opinie voorstaat, bewijst dat zelfs op dit gebied de heer de Wijkerslooth nu eenmaal achterlijke theorieën huldigt.

Maar het is hier ook niet uitvoering van Rijkswetten, die zou bij de besturen berusten; maar het geldt hier de behartiging van zelfstandige zaken, die onmiddelijk de verzekering aangaan. Deze raden zijn niet te vergelijken met B. en W., maar met de gemeenteraden en daarom gaat dit beeld niet op.

Ik hoop dus alsnog dat de Kamer ons amendement zal willen aannemen.

De heer **Talma**, Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel: Ik moet nog even iets zeggen, omdat ik moet erkennen, dat de geachte afgevaardigde mij op een fout opmerkzaam heeft gemaakt, waar ik over het derde deel der leden in zijn amendement gesproken heb. Inderdaad had ik die alinea zooeven verkeerd gelezen; het was mij niet geheel en al helder waar de fout zat, maar toen de geachte afgevaardigde mij er aan herinnerde waar hij dit vandaan heeft gehaald, wist ik ook wat oorspronkelijk mijn bezwaar was tegen zijn amendement. Zijn amendement schijnt de openbaarheid te bevorderen, maar de geachte afgevaardigde vergeet, dat in de Gemeentewet de zekerheid van de openbaarheid juist ligt in het volgende lid, waarin worden opgesomd alle onderwerpen die niet in een besloten zitting mogen worden behandeld. Daar ligt eigenlijk de sanctie van de openbaarheid. Dit element staat, en te recht, niet in het amendement en ook daarom blijf ik er bij dat wij verstandig doen door de zaak vrij te laten, omdat wij zoo ervaring kunnen opdoen op welke gronden wij misschien kunnen komen tot een verstandige begrenzing van de openbaarheid en tot waarborgen tegen overdreven geheimhouding.

(Minister **Talma** e. a.)

De **Voorzitter**: Mag ik de Commissie van Voorbereiding verzoeken, haar oordeel over het amendement te willen mededeelen?

De heer **Nolens**, voorzitter van de Commissie van Voorbereiding:

De heer **Nolens**, voorzitter van de Commissie van Voorbereiding: Mijnheer de Voorzitter, de meerderheid der Commissie kan het amendement niet aanbevelen.

Het eenige bezwaar, dat zij tegen de door den Minister voorgestelde regeling zou kunnen hebben, bestaat hierin, dat daardoor de openbaarheid in de verschillende streken van het land verschillend geregeld kan worden. Maar dit acht de Minister juist noodig, omdat daardoor een ervaring kan worden verkregen die wellicht tot een algemeene regeling zal kunnen leiden. Daar de door den Minister voorgestelde regeling de openbaarheid niet uitsluit en ook niet voorschrijft, maar haar mogelijk maakt, meent de meerderheid der Commissie van Voorbereiding, dat het amendement niet moet worden aanbevolen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het amendement wordt in stemming gebracht en met 48 tegen 21 stemmen verworpen.

Tegen hebben gestemd de heeren Rutgers, van Nispen tot Sevenaer (Rheden), Ruys de Beerenbrouck, van Wijnbergen, Middelberg, Beckers, Bogaardt, Scheurer, van Lynden van Sandenburgh, Blum, Teenstra, Elhorst, Fruytier, van der Borch van Verwolde, de Wijkerslooth de Weerdesteyn, Nolens, van Vliet, van der Voort van Zijp, Aalberse, van Nispen tot Sevenaer (Nijmegen), de Geer, van den Berch van Heemstede, de Monté verLoren, van Vuuren, Drucker, van Sasse van Ysselt, Limburg, van Best, van Idsinga, de Ram, van Asch van Wijck, de Savornin Lohman, Duynstee, Loeff, Duymaer van Twist, de Visser, Snoeck Henkemans, Brummelkamp, van Lennep, van Dedem, Fleskens, Arts, van Wassenaer van Catwijck, Schimmelpenninck en de Voorzitter.

Vóór hebben gestemd de heeren de Klerk, Janssen, Heemskerk, Duys, Schaper, Patijn, Troelstra, Eland, Verhey, de Beaufort, de Jong (Hoorn), Oosterbaan, Hugenholtz, Dolk, Smeenge, Roessingh, Hubrecht, van Karnebeek, van Doorn, Koolen en Passtoors.

De verdere beraadslaging wordt verdaagd.

De **Voorzitter**: Ik deel mede, dat is ingekomen een voorstel van de heeren Kuyper, de Savornin Lohman en Loeff, om art. 42, 3de zinsnede, van het Reglement van Orde te wijzigen.

Dit voorstel zal met de toelichting worden gedrukt en rondgedeeld.

De heer **Bogaardt** brengt verslag uit namens de Commissie in wier handen gesteld zijn de inlichtingen naar aanleiding van het adres van R. C. M. Brouwer, gepensionneerd stationschef bij den dienst der Exploitatie van Staatsspoorwegen op Java, wonende te Soerabaja, houdende verzoek om kwijtschelding en restitutie van een bedrag van f 250 **(111)**, en de inlichtingen op het adres van den gewezen O.-Indischen ambtenaar G. E. van Leeuwen, te Tegal, houdende verzoek om weder in 's lands dienst te worden opgenomen **(112)**.

Deze verslagen zullen worden gedrukt en rondgedeeld.

[Zie deze verslagen in de *Bijlagen*.]

De vergadering wordt gesloten.

VERBETERING.

In de rede van den heer **van Idsinga**, bladz. 2811, kol. 2, reg. 27 v. o., staat: bestrijden; lees: **bekijken**.